

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

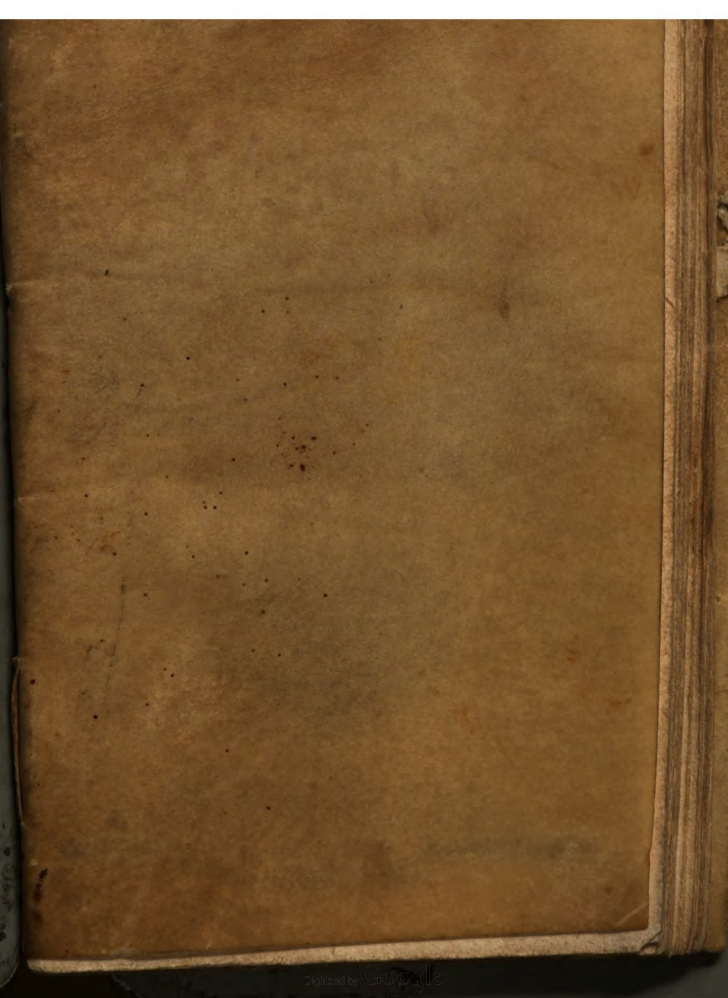
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Let
fy

Wp
oude
Sch
de
Rec
be
ba
Be
ce

OK 92-67

Trap der Jeugd /

Letter en Leefkunsts onderwys :
synde een nette en effene maniere,
om Jonge en Oude licht en bondig
te leeren spellen en leesen.

Wylbende door het veelvuldig gebruik de
oude stelling van Meester KAREL GELIERS,
Schoolmeester der Stadt Leeuwarden : nu tot dienst van
de Schoolmeesters / en anders Liefhebbers der Spelle en
Leefkunst / naa de heedendagse stellinge herbruyt : en tot
bevesting van deese saak hier bygeboeugt / de Aanmerkingen
van de Certw. Hoog-geleerde PETRUS LEUPENIUS
Bedienaar des Godipken Woords tot Amsterdam. Met
eenige nieuwe en nuttelijke spreuken achter aan gevoegt.

Den tweeden druk vermeerderd en verbeterd.

Door J O H. A R C E R I U S.

Tot F R A N E K E R,

Bedrukt by J O H. A R C E R I U S, Boekverkoper,
in 't Jaar 1661.

D

I

le
re
m
S
S
F
F
F
b
d
E
G

A A N S P R A A K E,

**Van de Welgeneegen Dvnden /
De Schoolmeesteren inde Needer-
duitsche taale in Vrieland, soo
inde Steeden als ten
platten lande.**

Welgeneegen Dvnden.

HOe neerstig dat veele Liefhebbers geweest, en tot noch toe besig syn, om onse Neederduitsche taale niet alleen te suiveren van de woorden die uit andere taalen syn ontleend, (die door een oud misbruik waaren ingesloopen) maar ook, hoe geyverd wordt om een goede maniere van Spellinge te beraamen, dat bevinden wy dagelyx uit haare schriften. De Heere C. P. Hooft, Drost tot Muiden: de Heere Constantyn Huigens, Geheimschryver van syn Hoogh. en Joost van Vondelen uitmuntend Rym-schryver, en andere meer, hebben tot beiden groote aanleidinge gegeeve: maar siende dat onse Neederduitsche drukletteren ontbloomt waaren van verscheiden teekenen boove haare Klinkers (die andersins de Hoogduitschen, Poolen, Sweeden en Deenen, gemeen syn)

VOOR-REEDEN.

syn) hebben sy haar gevoegt tot de Romein-
sche of Latynsche druckletteren. Naaderhand
de *Heere Petrus Leupenius* Bedienaar des Godly-
ken woords tot Amsterdam, een soer geleerd
man van onse tyd, bemerkende dat onse
Neederduitsche letteren en taale, soo hier in
als in andere deelen wierde gebrandmerkt,
heeft de penne inde hand genomen, en eenige
deftige en uitmuntende Aanmerkingen van
deselve op' t papier gebragt, die myn bedun-
kens van alle Lief hebben niet alleen be-
hoorden aangemerkt, maar met een besondere
liefde aangenomen te worden. Gelyk de Ro-
meinen deden, doen die van Alexandrien den
negentien jaarigen Maane kreits, die Meton
gevonden hadde, haar toe bragten, die de sel-
ve met guldene letteren aanschreeven, en
daarom by haar het Gulden getall genoemd
wierde : Alsoo behoorde dit werkje meede
als een Guldenwerk by ons aangenomen te
worden.

Wel wetende, dat' er onder U. E. meede
goede Lief hebberes hier af syn, die niet
alleen voor U. E. selven, maar ook om't selve
de jeugd in te planten, (door welk middel
dat' et te rechte in syn kracht konde komen)

be-

VOOR-REEDEN.

begeerig fyn om eenig bekwaam werktuig daar toe te hebben, en fiende, dat tot noch niemand fik daar op heeft uit geleid, om foodaanig werktuig aan den dag te brengen, heb ik naa myn fwak vermogen de winteravonden daar veele toe gebruikt, en myn Drukkperfe daarmede befwaard, om U. E. dit kleene als een proefjen te vertoonen.

Om dat niemand soude gedenken, dat ik hier eenige nieuwigheid hebbe op de baan gebracht, soo heeft my goed gedacht te volgen, de stellinge van *Meester Karel Gelliers* eertyds Schoolmeester binnen Leeuwerden, dewyle syn Letterkonst, of Trap der Jeugd, niet alleen in Vriesland, maar in veele naaburige landen wordt gebruikt, wat de verandering van Spellinge belangt (waar dit werkje meest op fiet) is genomen uit de Aanmerkingen vande voorseide Heere *P. Leupenius*, alsoo den geleerden en verstandigen het meeste geloof toekomt, en daarom behooren gevolgt te worden. Hebbe syn Aanmerkingen (soo veel de Spellekunst aangaat) hier achter by gevoegt, om dat U. E. alsoo uit de springborne self het waater konde scheppen, welke met goede aandacht mogen gelesfen worden,

VOOR-REEDEN.

den, alsoo syn Eerweerd. daar kort en bondig in voort gaat. Omdat de Voorreeden van syne Aanmerkinge (aangaande de saake self) met myn meeninge seer oover een komen, sal ik de syne voor de myne neemen, wenschende dat de saake wel behertigt worde.

Hier mogte nu gelegt worden: *Het heeft onse Voorouderen eenige eeuwen goed geweest, het sal ons ten heedigen dage ook soo goed genoeg syn.* Andere die haar reden wat meer schyn willen geeven, sullen inbrengen: *wanneer de kinderen met groote moeite tot deese gewoonte syn gebragt, komende dan inde H. Schriftuire of andere boeken te leesen, sullen se heel in ongewoonte en verandering raaken.* De eerste syn geen antwoord weerdig: want soo all het oude moest goed blyven, was het noodig dat alle naakomelingen sliepen, en geen verbetering in werldsche saaken beoogden.

De andere sal voor antwoord dienen, datmen de Jeugd niet alleen het goed gebruik van het eene, maar ook het misbruik van het andere behoort te leeren, en wanneer se soo verre syn dat se de H. Schriftuir met verstand kunnen leesen, sullen se met eenen daar toe gebragt weesen, dat se het onderscheid van de Spellinge wel kunnen verstaan, en haar
des

VOOR-REEDEN.

deshalven weinig in'tleefen kunnen hinderen, en wat groote nutt dat sy'er in 't schryven van fullen hebben, fullense gewaar woorden, alle tot hooger verstand opwassen. Ik stelle meede buiten twyvel, soo de Ooverfeters van dien tyd, het werk ten heedigen dage souden beginnen, sy souden dit niet ongeacht laten verby gaan, en wat boeken datmen voortaan van naukeurige schryvers inde hand krygt, syn op sodaanige manier van Spellinge all gegrond, als ik U. E. hier opdrage.

Voorts, om dat het te beeter aanwas mogte by brengen, heb ik de gemeene A B C en Catechismi, meede soo Gedrukt, en men soude de Euangelien en andere Schoolboeken met kleene moite, op deselve maniere kunnen drukken, om alsoo inde minste beginselen de meeste verandering te myden.

Het was te wenschen dat de Regeerders in Steeden en ten platten Lande de saake meede geliefden te behertigen, om den Schoolmeesteren tot dit werk aan te porren, soo souden in weinig tyd onse inwoonderen de naabuirige oovvertreffen, daar wy nu van haar gerekent worden, of wy schier als vreemdelingen (soo veel de taale aangaat) in Needer-

VOOR-REEDEN.

land syn; om dat by ons noch de oover-oude Friesche taale (die heel een taale op sik self is, en niemand met ons gemeen heeft) in swang gaat: 'twelk grootelyx te verwonderen is, datse in sulken kleenen hoek Lands noch soo vastbesloten blyft.

Ik sal een einde maaken, wenschende alle goede Regeerders van Landen, Steeden, Kerken en Schoolen welvaart en Godes seegen, elk in haar staat en bedieninge. Wanneer ik dank verdiend heb, houde ik my selven genoegsaam beloond: In Franeker uit myne Drukkerije den dag des inganks der Zonne, in syn leegste trap, inden Jaare nae de Heilsamme geboorte Jesu Christi, in deese onse Aardse stip, ten opzicht van het groote Heemelse gebou, 1661.

DE VOOR-REEDEN
Vande Heere
P. LEUPENIUS.
AAN DEN
LIEFHEBBEREN
DER
Neederduitſche Taale.

Gunſtige, en beſcheidene Leeſer,

GElyk het niet alleen droevig, maar ook ſchandelyk is, datter ſoo weinig acht genomen wordt op de ſuiverheid van onſe Neederduitſche taale, in de welke wy gebooren en opgevoedt ſyn: ook by ſulken, die anders doordronken ſyn van geleertheid, en noch dagelykſch veel olie verbranden, om de verborgentheden van vremde taalen te doorſnuffelen, en ondertuſſchen lyden mogen dat haare eigene taal in de donkerheid der vergeetenheid veracht blyve liggen: ſoo is het niet min heuglyk, dan pryſelyk, dat ſommige (ſoo geletterde als andere) ſik bemoeijen, om vaſte gronden te leggen, die verſtrekken mogten tot geſette de wetten voor ons ſelven, en genoegſaame behulpmiddelen voor anderen, die, uit verre landen tot ons komende, geneegen ſijn, om

A 5

van

Aan den Liefhebber

van onse taale kennis te neemen. De verscheidenheid der taalen is wel door de sonde in de waerld gekomen: maar, de schande weg genoomen synde, is een groot Zieraad geworden, en dat Godt gescheiden heeft moeten wy niet wederom vermengen. Wy achtense voor rechte Liefhebber van haare moederlyke taale, die deselve trachten ongeschend te bewaaren.

Niemand behoort ons dan voor ongod af te neemen, dat wy de selve sorge draagen voor onse Neederduitsche taale, die wy alle eerbiedigheid schuldig syn. De kleinachtinge, jaa verkrachtinge, die sy van veelen lyden moet, beweegt ons om haare eere en suiverheid voor te staan.

Wy achtense voor een volmaakte taale, die een taal is op sik selven, en op haare eigene gronden bestaat, al hoe wel sy groote gemeenschapp heeft met andere taalen, insonderheid met de Hoogduitsche, van de welke sy schynt gesproten te syn, en waar van sy weinig verschilt dan in de uitspraak. Wanneer wy dan noch spreken van de Neederduitsche taale, soo merken wy die niet aan gelyk sy geweest is in haare eerste beginselen, die (gelyk in allen dingen) buiten twyfel seer onvolmaakt syn geweest, de oude afgesleetene woorden uit het graf op te haalen, waar niet anders dan si selven onverstaanlyk maken

der Neederduitſche taale.

ken: men moet gevoelen met den geleerden , maar ſpreken met het volk: De gewoonte ſall ons de wet ſtellen; niet een opgenomene gewoonte van deefen of geenen in het byſonder , niet van eene Stad , of Landſchap , daar ieder iet beſonders heeft , dat groote verſcheidentheid veroorzaakt : maar die door den gemeenen drukk en dagelſchen ommeaug opgenomen en gebillykt is. Weeten nochtans wel dat wy ſomtyds buiten het gemeene karrepad ſullen moeten treden , en eenige nieuwigheden voortbrengen , ons is ook niet onbewuſt dat alle nieuwigheid bedencklyk is : maar gelijk alle oudheid niet te pryſen is , ſoo is alle nieuwigheid niet te verwerpen , indien ſy maar goed , en op reedenen gegrondt is. Wie will ons aan eenige oude wetten binden , daar men tot noech toe ſonder wetten geleeft heeft.

Niemand verwachtte van ons dat wy een volmaakte letterkonſt of ſpraak konſt ſullen overleveren , dat ſoude ons aan den tyd , en bequaamheid ontbreken , al hoe wel wy ook dat niet buiten hoope ſtellen: ſommige hebben alreede veele daar in gedaan , die ons aangedreeven hebben om met hun de hand aan het werk te ſlaan , en hoope datter naa ons komen ſullen , die noch meer ſullen ſien , dan alle baare voorgangers , en door welker naarſtigheid , eenmaal een vaſte en eenpaarige voet ſall beraamt worden , die men
in het

Aan den Lief-hebberen der Neederd: taale.

in het leesen en schryven geduurig sonder aanstoot sall mogen gebruiken.

Dit trachten wy te bevorderen met onse Aanmerkingen, die wy het oordeel van den verstandigen en naauwkeurigen Liefhebberen onderwerpen. wy willen niet seggen dat wy het alles aangemerkt hebben, dat aan te merken is: want wie kann het all bedenken? wy durven ook niet gelooven dat onse Aanmerkingen soo vast soudengaan, datse niet soudenkonden teegen gesproken worden: want dwaalen is menschelyk, en alles wat menschelyk is achten wy van ons niet vreemd te weesen. Mogen niet alleenlyden, maar versoeken vriendlyk dat dit werk, soodaanig als het is, van gesonde oordeelen mag verbeterd, verminderd of vermeerderd worden: en eer het geschiedt, stellen wy niemand een wet: wy binden ons aan niemands voorbeeld, noch behelpen ons met niemands gesag, geeven ook eenen iegelyken verlof om van ons te verschillen, altyd bereid synde om beeter onderrichtinge te ontfangen. Konnen wy ondertuschen hier meede wat goeds doen sullen wy achten onsen arbeid wel besteedt, en ons oogmerk bereikt te hebben.

Vaar wel.

Eerste

Eerste Trap,
Vande rechte eigenschap der
Letteren / of A/ B/ C.

Angaande de eerste Trap / die ik
noeme A/ B/ C/ soo sult gp weten /
en hier uit leeren / dat de Letteren van
onsen A/ B/ C/ bestaan in ses-en-
twintig Letteren / als : a b c d e f g
h i j k l m n o p q r s t u v w x y z. Daar welken
A/ B/ C/ alles wordt geschreeven / en uit ge-
dzukt / wat eenig Mensch in sijn gedachten kan
begryppen: en die de Letteren van deesen A/ B/ C/
niet bekent is / ist onmogelyk een woord te kon-
nen leesen ofte verstaan : daarom / moet de
geene / die wil leeren leesen / hem vooz eerst wel
neerstig oefnenen / om alle de Letteren van't
A/ B/ C/ soo wel groote als kleene / te leeren
kennen en onderscheiden.

Sal dan hier meede beginsel maaken van den
A/ B/ C/ die men de Leerlingen op de naabol-
gende verscheidene manieren sal doen opseg-
gen / haaz de Letteren leerende / eerst recht uit/
volgens de oude maniere / en alsdan van achter:
daaz naa de reegelg gedeelt in vier / drie en twee
Letteren / op de voozige maniere / van booben
tot onder / en wederom van onder tot booben /
op dat sy dies te beeter de Letteren onderschei-
den kunnen / en sulks doende / heel naauw-
keurig in de Letteren mogen weesen : waar inne
het spellen of boek-staaben gelegen is / want
het kan geschieden / dat men / met een letter uit
een

een woord te laaten / 't selve kwaaiph / ja geen-
sing boek-staaben / ofte te beegen spellen kan.

Neederduitsche A / B / C.

Deese worden onderscheiden in Hoofd-let-
teren / en gemeene Letteren :

De gemeene sijn

a b c d e f g h i j k l
m n o p q r z s t u
w x y z,

Hier onder sijn 4 dubbelde letters / als deese: w /
p / r / z. de eerste is een dubbeld u / de tweede een
dubbeld e / de derde soo veel als ks / de vierde
soo veel als een dubbeld e f.

Deese z is alleen gebuikelyk achter een be-
slooten letter / als a / b / d / g / h / o / p / v / p. en is mee-
rendeels een sijnkheid der Boekzuykeren.

Deese s wordt altoos gebuikt aan 't einde
van een woord / als : ras / mes / is / ons / wulps.

Hoofd-letteren.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z.

Deese

Deese worden gebzukt in't begin van een ree:
 den: vooz de naamen van personen / als Pe-
 trus / Paulus / vooz naaamen van Landschap-
 pen / Sibieren / Breeden: als Holland / See-
 land / Dyteland: Ryn / Maas / Rysel: Leuwer-
 den / Francker / Hazlingen.

**A b c d e f g h i j k l m n o p q
 r z s t u v w x y z.**

Verandering van stellingen / tot beeter
 oefeninge vande Leerlingen.

**a b c d e
 f g h i j
 k l m n
 o p q r z
 s t u v
 w x y z.**

**a b c d
 e f g h
 i j k l
 m n o
 p q r z
 s t u
 v w x
 y z.**

**a b
 c d
 e f
 g h
 i j
 k l
 m n
 o p
 q r
 z s
 t u
 v w
 x y
 z.**

Romein-

Romeinsche A, B, C,

Gelyk de Latynen die in't gebruik hebben.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u
v w x y z. æ œ & Æ.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T V W X Y Z.

*Italiaansch A, B, C, anders leunende of loo-
pende Latynsche Letteren.*

a b c d e f g h i k l m n o p q r s s t
u v w x y z. æ œ & Æ.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T V W X Y Z.

Schryfften A, B, C.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T U V W X Y Z.

A B C D E F G H I K L M N O P
Q R S T U V W X Y Z.

Dezen A / B / C / wordt verdeeld in Vocalen en Consonanten, gelyk de Latynisten die noemen/maaz de Meerlanders noemen die Klankers en Weedeclinkers. De Klankers alsoo genaamt / om datse klank maaken en bau self klanken / en sijn deese vyf.

a / e / i /

a/e/i/o/u.

Wanneer deese **klinkers** geteekend worden met een streepken / als **ā / ē / ī / ō / ū** / soo wordense uitgesproken als / am of an / em of en / im of in / om of on / um of un : en is een maniere van berhoztige / welk onse taal weinigt toelaat. Van deese en andere manieren van berhoztige wordt breeder gesproken / inde seste **Trap** van de **Letter** stippen. Sy syn weinigt / of niet meer in't gebruik / als daaz het by de **Spreekers** de nood vozerdt om haaze reegelen wel te passen.

Deese **klinkers** synder eenige **Twee** klanken / by de **Latynen** **Diphthongen** geuaamt / waaz van inde vierde **Trap** verscheiden **Doorz** beelden syn / en wyblooptig gesproken wordt.

De andere worden geheeten **Consonanten** , of **Medeklinkers** : Want sy van hun selben geen klank oft geluid kunnen maaken ; maaz sy hebben hun geluid van de by **klinkers** / en syn deese :

b c d f g h j k l m n p q r s t v
w x y z.

Van (**j**) die men (**je**) de (**b**) diemen (**va**) en de (**tw**) die men (**wa**) noemen kan / stelle ik hier mee de onder de **Medeklinkers** / alsoo sy geen geluid van haaz selfs en hebben / als hier te sien is :

Jagt / **j**elt / **j**icht / **j**ok / **j**utchen
Bacht / **b**echt / **b**pg / **b**ol / **b**uist
Wat / **w**et / **w**it / **w**ol / **w**ulps.

W

Wat

Wat de letteren aangaat / is hier soo veel ge-
segt / als een leerling sal kunnen vatten / die meer
begeert leese de Aanmerkingen hier achter aan
geboegt.

Tweede Trap,
Vande Syllaben
of Behattfelen /

Den eersten Trap nu net en ef-
fen konnende / sullen wy voortgaan
tot den tweeden /

En leeren hoe ende op wat maniere / gy / een /
twee / drie ofte meer Letteren by een boe-
gende / een Syllabe of Behattfel meugt maaken /
ende daaz naa een woord effen en bekwaam sult
konnen uit spreken. Hier omme / tot oeffen-
ge / heb ik een deel der voornaamste Behattfelen
alhier gestelt : want met deese meest alle de
woorden moeten gespeelt en Behatt worden.

Ab eb ib ob ub
Ad ed id od nd
Af ef if of uf
Ag eg ig og ug
Ach ech ich och uch
Ah eh ih oh uh
Al el il ol ul
Am em im om um
An en in ou un
And end ind ond und
Ap ep ip op up

Ar er ir or ur
As es is os us
At et it ot ut
Ax er ix ox ux
Ba be bi bo bu
Bla ble bli blo blu
Bza bze bzi bzo bzü
Da de di do du
Dza dze dze dzo dzü
Dwa dwe dwi dwo
Fa fe fi fo fu (dwa
fla

Pla fle fi flo flu
 Pra fre fri sco fru
 Ga ge gi go gu
 Gla gle gli glo glu
 Gra gze gri gzo gzu
 Ha he hi ho hu
 Ja je ji jo ju
 Ka ke ki ko ku
 Kla kle kli klo klu
 Kra kze kri kzo kzu
 Kwa kwe kwi kwo
 La le li lo lu (kwa)
 Ma me mi mo mu
 Na ne ni no nu
 Pa pe pi po pu
 Pla ple pli plo plu
 Pra pze pri pzo pzu

Ra re ri ro ru
 Sa se so su
 Scha sche schi scho scho
 Schra schre schzi schzo
 Sla fle fi flo flu (schru)
 Sma sine smi swo smy
 Spa spe spi spo spu
 Swa swe swi swo swu
 Ta te ti to tu
 Tra tre tri tro tru
 Va ve vi vo vu
 Vla ble bli blo blu
 Vra vze vri vzo vzu
 Wa we wi wo wu
 Wra wze wri wzo wzu
 Za ze zi zo zu

Om nu aan te wipfen wat een **Behattfel** is/ en
 hoe alle woorden met deese vooz-gaande **Be-**
battfelen moeten beginnen of eindigen : **Doo**
heb ik hier het Bebedt onses Heeren afgedeeld /
en met Behattfelen gestelt / op dat gy dies te
beeter naader hand sult kunnen met volle wooz-
den leesen / die met de-selbe wel t'saamen-bren-
gende.

het Vaa-der On-se.

O V-se / Vaa-der / die / in / de / Hee-me-
 len / spt. V-wen / Vaa-me / wer-de /
 ge-hei-licht. V / ko-nink-ry-ke / ko-me.
 V-wen / wil-le / ge-schie-de / ge-lph / in /
 den /

den / Hee-mel / al-foo / ook / op / ver / Ma-
den. Ons / daa-ge-lyks / Wrood / geest /
ons / heeden. En-de / ver-geest / ons / on-
se / Schul-den / ge-lyk / ook / top / ver-gee-
ben / on-sen / Schul-de-naa-ren. En-de /
en / leidt / ons / niet / in / ver-soe-kin-ge.
Maaz / ver-lost / ons / van / den / boe-sen.
Want / nu' / is / dat / Ko-nink-ry-ke / en-
de / kragt / en-de / de / Heer-lyk-heid / in /
der / eeu-wig-heid. A-M-E-N.

Derde Trap ,

**Van't verschil der woorden / die
met een enkele / oft dubbelde klinker
geschreeven worden.**

Iden derden Trap sal aangewezen worden /
het verschil / inde klank of geluid / daar een
ofre twee klinkers in een woord te saamen
komen / tot dien einde heb ik een klein getall
van woorden hier by een geboezigt / om dies te
beeter 't verholg te konnen bezypen / ende te
effener de naa volgende woorden / of naamen /
naa den aazd van haaze Sebattfelen / te mogen
leesen.

Maazom aa booz ae gesteldt wordt / gelyk
het oude misbruyk lange heeft gepleegt / leest
daaz van de reeden / inde Aanmerkingen op het
seste blad.

A En-

a Enkel.

Al
Am
As
Bak
Bal
Ban
Bas
Ban
Bat
Gal
Hal
Kap
Kas
Laf
Lah
Lat
Mag
Mal
Mau
Mat
Paz
Pap
Kap
Sak

e Enkel.

Bek
Bed
Dag
Fen
Cu
Bel

aa dobbel.

Hal
Ham
Hag
Baak
Baal
Baan
Baas
Daan
Gaas
Gaal
Haal
Haap
Haas
Laaf
Laak
Laar
Maag
Maal
Maan
Maat
Maas
Baap
Haap
Saad

ee dobbel.

Beek
Beed
Dees
Feen
Ceu
Reel

Iet
Ieet
Iel
Ier
Stek
Strek
Del
Iet

i Enkel.

Bil
Bie
Dik
Ledt
Min
Wit
Zin

o Enkel.

Brod
Kot
Lof
Lot
Om
Pot
Woerd

u Enkel.

Dur
Mur
Schur
Dur
Dur
B 3

Ieet
Ieet
Ieel
Ieer
Stek
Streek
Deel
Ieet

y dobbel.

Byl
Bpt
Oph
Ipd
Ipn
Opr
Zpn

oo dobbel.

Brod
Koot
Looft
Loot
Oom
Poot
Woordt

uu dobbel

Duur
Muur
Schuur
Duur
Duur.

Hier

Dier fiet gy wat een groot onderscheid datter is / soo inde uit - spraak als inde sin / tuschen een woord dat met een enkele klinker of met een dubbelde Meedeklinker geschreeven wordt daar wel op dient gelet.

De woorden wel was genomen sonde / datse naa hunnen aard met een dubbelde klinker gestelt worden / soo sullen de dubbelde Meedeklinkers haer kracht verliezen: gelyk Meester Karel Gelliers het verschil heeft willen stellen / inde dubbelde Meedeklinkers / als inde volgende voorbeelden te sien is.

dd dobbel.

Raadden	Radden
Reedden	Redden
Broodden	Broddeu

Deellen	Dellen
Itweellen	Itwellen

gg dobbel

Plaaggen	Plaggen
Weggen	Weggen

mm dobb:

kzaammē	kzammen
Freemmē	bzemmen

ll dobbel.

Baallen	Ballen
Maallen	Mallen

nn dobbel.

Baannen	Bannen
Soonnen	Sonnen
Toonnen	Tonnen

Dier by blyft klaarlik / dat het meeste verschil bande woorden / inde dubbelde klinkers bestaan / want de dubbelde Meedeklinkers onder de woorden Raaden / Plaagen / Baalen / Deelen / Kraamen / Baanen / weinig / of geen verschil inbrengen.

Doortus moet wel gelett worden op sommige woorden

woozden haa? **S**zond of **W**oztel-letteren / offe
met een enkelde of dubbelde **K**linker moeten ge-
stelt woorden of niet / als in

Dagen / **P**aden / **R**aden / **W**egen / **G**ebeden /
Goden / **G**eboden / moet de **K**linker enkelde
staan : om dat in deese woorden de **W**oztel-let-
teren hoort spu / als in **D**ag / **P**ad / **R**ad / **G**ebed /
God / **G**ebod / siet de Aanteekeninge 12. bl.

Komen ook in bedenken / sommige woorden
die soo wel met twee ee uitgesproken kunnen
worden als met twee aa / als aa:de / ee:de: paa:z-
den / peerden : swaa:den / sweerden : paareel /
peereel : waa:de / weerde : hobaaz:dig hobeerdig.
Is myn beduncken niet bzeemd om soodanige te
schryben paerden / swaerden / paerel / waerde /
hobaerdig en soo boozt. siet d' Aanteek. her 6. bl.

Een nutte reegel om dit onderscheid noch bee-
ter te bekennen / waa: dat een dubbelde of enkel-
de **K**linker behoort te staan : **O**nse taale heeft
seer gemeen dat het **E**enboud en **M**eeerboud
wordt onderscheiden dooz e, en of s: dooz e als het
woord met een **K**linkers eindigt / als **S**on **S**on-
ne **M**aan **M**aane : dooz eo als het woord ein-
digt met een **M**eedeklinker / als **H**and **H**anden /
Doet **D**oeten : dooz s als het met en, el of er ein-
digt / als **L**aaken **L**aakens / **D**eeken **D**eekens :
Cesal **C**esels / **T**eepel **T**eepels / **K**reetel
Kreetels : **K**eiser **K**eisers / **M**ee:ster **M**ee-
sters. **W**p sullen tot voorbeeld enige neemen
die met een **M**eedeklinker eindigen / en daaz de
ongeruytheit uit bemerken.

Eenboud.	meerboud
Baat	Baaten
Daad	Daaden
Maag	Maagen
Plaag	Plaagen
Deel	Deelen
Leeg	Leegen
Lees	Leesen
Hooz	Hoozen
Spooz	Spoozen
Boog	Boogen
Wroog	Wroogen

Als nu het Meerboud wiser-
de weggenomen / en de klink-
ker enkelst stond / soude oer-
rig blyben.

Bat	Wat
Bad	Bad
Mag	Mag
Plag	Plag
Del	Del
Leg	Leg
Les	Les
Hoz	Hoz
Spoz	Spoz
Bog	Bog
Wroz	Wroz

Welke woorden dus uit
Eenboud genoomen / blyft
grootte ongerpmtheid.

Dusdanige soudemen in groote meenigte kunnen op stellen : maar deese weinige sullen onder alle tot een voorbeeld dienen.

Volgt mede het onderscheid waazmen d of t: g of c. behoort te stellen / en blyft haaz onderscheid meerderdeels uit het Meerboud van't woord.

Onderscheid tuschen d en t.

meerboud	Eenboud.	Woodsen	Woods
		Eeden	Eed
Handen	Hand	Ceeren	Ceet
Hanten	Hant	Hooten	Hoot
Branden	Brand	Hooden	Hood
Planten	Plant	Woodsen	Woods
Goden	God	Wooten	Woot
Toten	Tot	Woodsen	Woods
		Slooten	Sloot

Hiez om dient wief gelett dat der geen d hooz een t / noch geen t hooz een d / op het elude van't

eenbond wordt gefett / als de boozhelden uit
wipfen.

Onderscheid tuschen g en c

Dagen	Dag	Rechten	Recht
Lachen	Lach	Seggen	Segt
Dragen	Dragt	Lichtich	Licht
Crachten	Cracht	Wichtig	Wigt / komt van weegen
Pzachtig	Pzacht	pzachtiger.	
Magtig	Magt	magtiger.	

Doet meede wel gelett worden / dat de g ge-
stelt wordt in mag / gesag / ploeg / bedrog en dier-
gelyke / om dat haaz grond-letteren spn / mogen /
seggen / ploegen / bedrogen.

De de c by de k wordt weg genomen / als /
bak / pak / bek / pek / ik / stik / rok / stok /
stuk / pluk / booz bach / pack / beek / peek /
ick / stich / rock / stock / stich / pluck / is de-
reeden / datter geen letteren in onse taal gebrui-
kelyk spn / of sy hebben haaz besonder geklank
en bolle uitspraak / die van geen besonder ge-
klank en uit spraak meede brengen / als de c al-
hier doet / spn deshalven onnoodig te gebrui-
ken.

Watmen nu in het Meerbond de k gebruikt
booz de c als bakken / bekken / stikken / ro-
ken / stukken / is / om dat de k het selve geluid
in't Meerbond toekomt als in't Eenbond : ten
tweeden is de c in deesen deele verwoerpelyk / om
datse booz i of e staande haaz kacht verandert /
en is alsdan gelyk f, of z. siet voorts in d' Aan-
merkingen op het 8. bladr.

Vierde Trap.

Vande Diphtongen en Triph-

tongen , of Tweeklanken en Drieklanken

daar booz van gerept is/ als : ae/ ai/ au/ ei/

eu/ eui/ eeu/ ie/ ieu/ oe/ oi/ ou/ oeu/ ui.

Sullen hier eenige woorden tot

voorbeelden volgen : als

ae	Weiden	ie	Doe
Aerd	Zeiden	Bies	Goed
Paerd	Scheiden	Blies	Bloed
Swaerd		Fries	Hoe
Waerd	eu	Dief	Moed
	Beurs	Dienst	Poel
ai	Deugd	Hiel	Aner
Hai	Geur	Kies	Geed
Kain	Heur	Lief	Stoel
Mañ	Keur	Lier	Doet
Saj	Kieur	Mier	
Waj	Keus	Pier	oi
	Keus	Pier	Bloj
an	Keus	Pier	Foj
Blau	Scheur	Pier	Groj
Dau		Pier	Moj
Grau	eui	Pier	Snoj
Plau	Leui	ieu	
Tau	Speui	Hieu	ou
Dau		Pieu	Dou
Dau	eeu		Hou
	Leeuw	oe	Mou
ei	Sneeuw	Boel	Rou
Bedden	Schreuw	Boet	Tou
Leiden		Boesem	

oen

ou	Soek	ui	Grif
Boek	Kloek	Huis	Pluis
Doek	Boek	Muis	Luis.

Siet voort in de Aanmerkingen op het 6. blad.

Op dat gy meugt sien 't groote verschil datter is / soo in de sin / als in de spellinge / tusschen de woorden die met een enkele klinker of met een Tweeklank worden geschreven / heb ik daaz af hier eenige woorden tot een Doozbeeld gesteld.

u	eu	o	oe
Bul	Beul	Dol	Doel
Hul	Heul	God	Goed
Tun	Deun	Hok	Hoek
Kruk	Kzeuk	Kok	Koek
		Moet	Moet
		Dol	Doel
		Dot	Doet
		Kot	Koet
		Sot	Soet
		Dol	Doel
		u	ui
		Bus	Buis
		Tun	Tuin
		Hul	Huil
		Kus	Kuis
		Mus	Muis

Achter deese trap sullen wy noch boeugen / het onderscheid dat'er moet gemaakt worden / soo in't leesen als in't schryden / tuschen B en P, D en T, F en V, waaz in onder veel groote misflagen

lagen begaan worden : en sullen deese volgende
 woorden tot Doozbeelden dienen.

B	D	B reken	D reken
Bak	Dak	Bpl	Dpl
Bat	Dat	Bier	Dier
Beer	Deer	Boort	Doort
Best	Dest	Buis	Duis

D	T	F	D
Dal	Tal	Fel	Del
Drek	Trek	Feilen	Deilen.
Doozn	Toozn		

Het is onder de Drieseu een algemeen gebruik/
 waaz dooz datse by de naabuirige Volkeren
 kunnen uitgemerkt worden / datse de V soo hard
 uitspreken als een F / en de S als een Z / sullen
 daazom eenige weinige woorden tot Doozbeel-
 den stellen / op dat den leerling sik in't begin
 daar af kan speenen.

D	F	S	Z
Daader	Faader	Saalig	Zalig
Dan	Fan	Saate	Zaate
Dzaagen	Fzaagen	Seeker	Zeeher
Dlaagen	Flaagen	Setten	Zetten
Daak	Faak	Siek	Ziek
Dis	Fis	Siel	Ziel
Doegen	Foegen	Son	Zon
Dol	Fol	Sop	Zop
Doet	Foet	Sulk	Zulk
Dzoutw	Fzoutw.	Suster	Zuster.

Dan het onderscheid deeser letteren siet doozts
 inde

inde Aanmerkingen, als van B, P, op het 8te, van D, T, en F, V, op het 9de, van S, Z, op het 13de blad.

De woorden diemen moet uitspreken door Ph in plaats daaz wy F gebruiken / Th daaz wy D stellen / sijn afkomstig van bzeemde taalen / sullen daazom die in haaz weerde taaten / alsoe in onse taale niet kunnen veranderd worden / Als; Phariseen / Propheet / Philosoph / Thaddeus / Theodozus / Thisiphon.

Vyfde Trap,

Inhoudende verscheidene woorden

den / van een / twee / drie / vier / en by Bevatfelen : volgens het A / B / C /heel noodig om alderhande woorden te leeren spellen.

Woorden van een Bevatfel.

A	B	Boog	D	Doof
Maad	Balk	Boom	Dag	Wood
Man	Bank	Boyst	Dal	Doyp
Map	Bast	Blad	Dank	Doyst
Mbt	Bed	Blauw	Dans	Drie
Mch	Beff	Bloed	Deeg	Droef
Mcht	Bel	Bloot	Deel	Droom
Mch	Berg	Brandt	Dienst	Duit
Mzm	Bier	Bzil	Dier	Duit
Msch	Bosch	Brief	Dink	E
	Bot	Byp	Drank	Eedt
		Buit		Eens

Gens
Gers
Eij
El
Elf

F
Feehs
Feil
Feit
Form
Flits
Fluks
Fruit
Fp

G
Gaan
Gal
Gank
Gat
Gek
Geel
Geest
Git
Gom
Gort
Goed
Gam
Gaan
Graad
Goen
Grod

Groot

H
Haak
Hals
Ham
Harp
Hek
Heer
Hert
Hoozt
Hoef
Hof
Hoon
Hout
Huis

J
Jagt
Jak
Jaaz
Jeugd
Jukt
Jonk

K
Kaas
Kalk
Kam
Kat
Keel
Kek
Kerf

Kindt
Kist
Kok
Koop
Kleedt
Krank
Kreke
Krept
Kozf
Kroog
Kuil

L
Lak
Landt
Lap
Licht
Lift
Locht
Lont
Loot
Lust
Lup

M
Mag
Magt
Mand
Meel
Meer
Melk
Merkt
Mep

Mer
Mist
Moet
Muis

N
Naakt
Naam
Naast
Nap
Neb
Nek
Nest
Nedt
Nok
Nop
Nuc

O
Och
Of
Om
Ook
Op
Os
Oudt

P
Paal
Paa
Pant
Pang

Pek
Pen
Doel
Pomp
Pont
Pot
Post
Prik
Pys
Puc

Q
Dooz Qu/
neemt kw/
als blykt
inde Aan-
teeken. op
het derde
blad.

R
Raap
Ram
Rap
Rein
Riem
Rink
Rook.
Root
Rust

S
Sak
Saal
Salm
Sand
Schaal

Schaal	Stadt	Tand	Daan	Wolf
Scheer	Stam	Tap	Dal	Worm
Schil	Steert	Traag	Blees	Woud
Schoen	Steur	Tzap	Dix	
Schoof	Steen	Teen	Dorſch	
Deep	Ster	Twee	Dloo	Hst
Son	Stok	Tydt	Drou	Het
Sout	Stoel	Twiſt		Hs
Song	Stom	Tzout		
Spel	Stuc	Tulp		
Spil			W	Z
Spit			Wan	Zaal
Sppg	C		Wpf	Zpl
	Tak		Wpn	Zuid.
		D	Wint	
		Daam		

Woozden vantwee Bebaatselen verbolgens het **A/ B/ C.**

Abel	Baaden	Beeben	Bloeme
Akker	Baffen	Bebel	Bzoeder
Andoën	Balfem	Beiden	Bzonwer
Aanficht	Bazbier	Bidden	Bullen
Afgodt	Baazen	Biechten	Bluffchen
Ambacht	Blaafen	Bieden	Bzugge
Ambeld	Bekken	Binnen	Bzuiloft
Ampyman	Bedde	Blpen	
Anker	Bellen	Blirem	B
Appel	Beeld	Bloeden	Danffer
Azheid	Bergen	Boode	Dcker
Azent	Berneu	Booge	Delben
Azyn	Berften	Boomen	Denken
	Berſem	Borger	Derben
	Beefiq	Booren	Dienaar
B	Beurſe	Boter	Dierbaar
Bakker			Diepte

Diepte
Dingen
Distel
Dochter
Doelen
Donker
Donder
Doopen
Doopsel
Doornph
Draajer
Draager
Dreigen
Dyphen
Dyinken
Droefheid
Droomer
Dropper
Drukker
Druibe
Dusken
Dusbe
Dusvel
Dwaalen

E
Eedel
Eemer
Eere
Elle
Erben
Eeten
Eike

Gezel
F
Fluweel
Furnis
G
Galge
Gaapert
Gaazen
Glaafen
Graaben
Gredt
Gebzaadt
Geensins
Geheel
Gelaat
Geluk
Gemak
Gesont
Geite
Gierig
Gieten
Goedtheid
Gordel
Gypen

H
Haastig
Haage
Haalen
Haamel
Haamer

Hangen
Haase
Haspel
Hekken
Helden
Hemden
Heemel
Haaber
Heiden
Hinne
Hoeden
Honderd
Honger
Hoogheid
Hooglyph
Hoozen
Hopman

I
Jaalyx
Jagen
Jager
Janken
Jokken
Jode
Jonkheid
Jonker
Juffrouw

K
Kaaken
Knoopen

Knauwen
Keerffen
Keele
Kelder
Kemmen
Kerke
Keetel
Keiser
Kieken
Kieser
Kiste
Koerse
Koeje
Krenken
Kuijpe
Kussen

L
Lachen
Laaken
Lekker
Leeder
Leelph
Leenen
Lente
Leepel
Leersen
Leeben
Leeber
Lichaam
Lichten
Liegen
Leggen
Lymen

Lynfen
Lynwaad
Loofheid
Loofph
Loumaad
Looben
Luttel
Luppaart

M
Maandag
Maajer
Maager
Maanen
Mantel
Meester
Meenig
Merkten
Meeter
Meinen
Melde
Minne
Misdoen
Miffen
Miffchieu
Moolen
Monik
Moftaart
Munte
Munter

N
Naaget

Naaken
Naabel
Neetfig
Neegen
Neemen
Nergends
Neufe
Nichte
Niefen
Nydig
Nygen
Noemen
Nooden
Nonne
Noote

O
Onlangh
Onkuiffch
Ontdoen
Ooge
Ooze
Ourheid
Ooben

P
Pachter
Paden
Paaffchen
Panne
Plaagen
Planten
Praater

Penne
Pennink
Penffen
Peeper
Peinfen
Pilaaz
Ppue
Pifpot
Piffen
Poozte
Pooztier
Pzoeben
Pzonken
Plukken

Q
Quakkel
quaadheid
Quaalpk
Quetsen
Quypen
Qualfter

R
Raaden
Raamen
Raapen
Raabe
Rechter
Reeden
Reegel
Reufe
Reiger

C

Ribbe
Rphdorn
Ryder
Rffel
Roepen
Roffen
Rogge
Roofe
Roofter
Rotten
Rugge

S
Saaken
Saffraag
Saagen
Salaad
Sanger
Schaame
Schaapen
Slachter
Slaager
Slaapoe
Schaage
Scampes
Schelle
Schenker
Scheeren
Scheffel
Slekke
Sleutel
Sleiper
Speelman
Spelbe

Spelde
 Steede
 Stellen
 Stemme
 Sterkheid
 Sterre
 Sterben
 Siekte
 Sieden
 Simme
 Simpel
 Schipper
 Schypben
 Schypber
 Snyder
 Spiegel
 Spille
 Soeken
 Soeken
 Schokken
 Schoutwe
 Sondag
 Sorze
 Soutbat
 Schroebe
 Schulden

Smiter
 T
 Tabbaard
 Taafel
 Taalenc
 Tanden
 Tange
 Trappen
 Terwe
 Trekker
 Tichel
 Twintig
 Tonnen
 Toozen
 Toozts
 Trooster
 Tutgen
 Tuischer
 Twaalve
 D
 Dallen
 Dangen
 Dasten
 Dechten

Donkel
 Venster
 Besten
 Bierkant
 Dpftien
 Dpftig
 Dfischer
 Dlieger
 Doeder
 Doegen
 Doldoen
 Doordeel
 Duiften
 W
 Waazom
 Waajer
 Waaker
 Wambeis
 Waater
 Waagen
 Weeren
 Weide
 Weeten
 Wertten
 Werbel

Weerber
 Wiege
 Woensdag
 Wolke
 Wonder

Y
 Ylandt
 Yfen
 Yfer
 Yber
 Yder
 Ybzig
 Ylig
 Yken
 Yker

Z
 Zaaber
 Zalig
 Zeeland
 Zonde
 Zeloers
 Zullen
 Zutphen

Volgt een ander A / B / C / van woorden met dize Bedatselen.

A
 Abberdaan
 Abdiffe

Akerman
 Aankleeden
 Alimiffe

Aanneemen
 Aanroepen
 Afdraagen
 Affhou

Afhoutwen
Aflaaten
Afreemen
Allenxkens
Ambeijen
Anderfing
Antwoorde
Azbeiden
Azmelph
Azmoede
Averecyts

B

Babbelen
Baakeren
Baniere
Bzaambesp
Bzandpfer
Beklaagen
Bekladde
Bedenken
Bedzegen
Bedwingen
Belzebub
Begraaven
Begeerte
Begeerlyk
Begeeben
Begieten
Behoeven
Behonden
Beleggen
Belooben

Benpden
Bepfeisen
Berispen
Beroemen
Befpieden
Betaamen
Bitterlyk
Blydelph
Boom-olp
Booter-melk
Bzouwerij
Bzuidegom
Bullebak
Bjenkozf

D

Daagelyks
Deerniffe
Deurwaarder
Donderen
Doozsteeken

E

Eedeldom
Eerbaazheid
Eentheid
Ergeren
Erweeten
Eijeren
Eindboogels

F

Fonteyne

C 2

G

Gabinne
Gefladig
Gebergte
Gedenken
Geleiden
Geheimlyk
Gemetfchap
Geneefen
Genouchlyk
Gehengen
Geneuichte
Gerftenmeel
Gefelfchap
Gebieden
Gelieben
Gemoeten
Gegeeben
Gierfcheid
Gorzpnen
Gzootelphs
Gzoot-moeder
Gzoot-baader
Gebuurte
Gelukkig

H

Haafteph
Haanekant
Haagelen
Handgifte
Haafelaaz
Haafewind

Hene

Henegouwt
Heldardier
Herbergier
Herbergen
Herdicheid
Heertelph
Hekhedam
Herffenen
Heuffchelyph
Heimelph
Hinderen
Hoenderen
Hobaazdig

I
Indiaan
Ingewand
Inhouden
Inlaaten

I
Kaakelen
Kaameelen
Kamerph
Kandelaaz
Kanonik
Kapelle
Kapellaan
Keerfinaaker
Kennisfe
Kerniffe
Kunderen
Kleermaaker

Houfmaaker
Houffeband

L
Lammeken
Lanterne
Labeeren
Lekkerheid
Lekkerlyph
Legpenink
Lendenen
Leepelen
Lichtelph
Lufteren

M
Maagerheid
Maakelaaz
Mangelaaz
Markt-gzaabe
Meesteren
Mesmaaker
Mindering
Minnelph
Molenaaz
Woordenaaz
Moffelen

N
Nachtegaal
Naagelen
Neegentich
Neegentien

Neerfichheid
Neerfelph
Neftelen
Noozmannen
Nieuwjaaze
Nieuwichheid
Nieuwinaaze
Nestelink
Nydicheid

O
Onkuisheid
Oneffen
Ongefond
Okkerroot
Ontbeden
Ontbyten
Ontbinden
Ontkleeden
Ontdekken
Ontteeren
Ontfangen
Outhalzen
Ontleenen
Ontloopen
Ordeelen
Orgele
Orzkuffen
Orzlooge
Orzfaake
Obergaan
Ojebaaz
Openbaaz

Penne

P
Pennemes
Pakhement
Preedikant
Priesterschap

Q
Quakfalber
Quiksilver
Queeappel
Queepeeren
Quernmoolen

R
Raadmaaker
Raadkamer
Rechtbeerdig
Reegenen
Reegeren
Reegenbak
Reismantel
Reinicheid
Riphelph
Rinkelen
Rommelen
Rondelph
Ruidicheid

S
Swaabelstok
Sweerdbeget

Schimmelen
Schoemaaker
Slotmaaker
Sorgbuldig
Suiverheid

T
Tachtentig
Teekenen
Tichelen
Timmeren
Timmerman
Toussaager
Troetelen
Tutmelen
Tuttelen

V
Vaagebier
Verberben
Verbranden
Verklaazen
Verkzachten
Verkypgen
Verberben
Verdieneu
Verdoemen
Verdzieten
Verdzinken
Verdzukken
Vergeeben

Verweten
Vergulden
Vermaanen
Verzoeren
Verstypen
Verschrikken
Verfmaaden
Versteeken
Vertrouwen
Verteeren
Vertrouwen
Verbergh
Vierendeeft
Voesteren
Vroomelph

W
Waazmeede
Waazneenten
Wankelbaaz
Wandelen
Waapenen
Weerdwe
Weerdstaan
Weigeren
Weerdvins
Windmeulen
Wisselen
Woespne
Wegloopen
Wonderlyk

De woorden met Q beginnende/ heb ik om de oude gewoon-
de noch laten staan/ behoorde andersins ander de letter K
gehoort te worden.

**Volgen eenige woorden op de booz-
gaande maniere / maakende
vier Bebaefelen.**

A
Admiraalschap
Angenaamheid
Amandelen
Ammelaaken

B
Benierftigen
Beballikheid
Betaameljk
Bevozeren
Betooberen
Bevreedigen
Bonetmaaker
Bezingelen

D
Doorzappicheit
Driebuldicheid
Dulftantcheit
Dwerfzypberij

E
Eergifteren
Elendigjk
Ellebogen
Erentfeste
Eerdbefien
Eindboogelen

F
Finfcerwolde
Fonrein-aader

G
Geneuchelyk
Gestadicheit
Getrouwelyk
Goedertieren
Godtzalicheit
Gutcheleije
Harzdnekkicheit
Harzmelkheid
Hindertochten
Hoererije

I
Jagt-Godinne
Indzngende
Inhaalnge
Inneljkpen
Inkomende

K
Kazmelpten
Kteiferinne
Ktoninginne
Kleimoedicheit
Kloopmanschap

L
lanimoedicheit
ligtbeerdicheid
Lofhoofdicheit

M
Macedonien
Manierlikheid
Middelmaate
Minneljkheid
Muskateblout

N
Naalaatfcheit
noodtwendigjk
Nozmandijen

O
Omftandicheit
Onkuffeljk
Onderdaanen
Onderdaanig
Onderhouden
Onderwysen
Ortnaagelen
Ontneffelen
Ozfpzantjk
Oot-

Ootmoedicheit	Rafernje	Toebehooren
Obezbliben	Rechtbeerdelyk	D
Oberdenken	Roekeloosheid	Derachteren
Obergeeben	Rommelingen	Derkondigen
P	Rommel-footje	Derfchrykelyk
Pannekoeken	S	Derwonderen
Pasteij-bakker	fachtmoedicheit	Dzindelyk
Pastinaaken	Samaritaan	Doorzpoedelyk
Picaardjen	fozgbuldicheit	D
Q	swaazmoedich:	wapenmaaker
Quakenbrugge	standbafteheid	Watermolen
Quinkeleeren	T	twelfprekentje:
R	Capptferj	Wpnoerbergen
Rapspoedicheit	Limmeragie	Wolfenbuttel.
	Troetelinge	

Hier naa volgenseenige woorden van vyf
 Bevatfelen / maar niet op de vozgaan-
 de ordje van 't **A** / **B** / **C** / om dat-
 ter weinig spn.

Acht-en-tachtentig	Ongemakkelykheid
Admiraliteit	Onderdaanichlyk
Gebankentisse	Ongelbondentheid
Goedertierentheid	Ongereegeldheid
Krijgeleison	Onrechtbeerdicheit.

**Volgen nu berſcheidene Mans
en Vrouwen naamen / volgens het
A / B / C.**

A hacuh / Abbe / Abel / Abimelech / Abzabam /
Achilles / Adau / Adolph / Adztaan / Ageſti-
laus / Agzippa / Alexander / Alle / Aliert /
Ambroſius / Anthonis / Azend / Azitoreles / Az-
tarerces / Aſſuerus / Athanaſius / Aurelius ;
Abigael / Adziantje / Nachte / Maltje / Agnier /
Aukje / Aukje / Aukje.

Bachus / Balaam / Balduſ / Balthazar / Ba-
cen t / Bartzelt / Baruch / Bauke / Binnert /
Boetius / Burchert ; Bazbertje / Baukje / Bea-
trix / Beelp / Berentje / Berje / Bonaventura.

Cicero / Claude / Clement / Chriſtiſaan / Cy-
prian / Cyrillus : Cecilia / Celpje.

Dames / Daniel / David / Diederik / Dioge-
nes / Dionyſius / Douwe : Deboza / Dieu-
wer / Dieuwke / Dirkje / Dozothea.

Ede / Egbert / Emanuel / Engelbert / Eſajas /
Ernst / Eusebius / Eilert / Ezechiel : Elſa-
beth / Emerens / Engeltje / Eva / Ebertjen.

Fabiaan / Ferdinand / Felto / Felix / Frans /
Frederik / Flozis : Frauſpntje / Floza / Fulbia.

Gabriel /

Gabriel/ Gerardt/ Gerbrandt/ Gerrit/ Gills/
Gysbert/ Goossen/ Goselwijn/ Gobert/ Gze-
gonus/ Gustabus: Geertje/ Geertruid/ Gees-
ke/ Geertske/ Gietje.

Hans/ Hage/ Hendrik/ Hector/ Helias/ Her-
kules/ Herman/ Hieroen/ Sillebrandt/ He-
larins/ Hugo/ Huibrecht/ Haaske/ Helena/ He-
ster/ Heiltje/ Hillegond/ Hiletje.

Jacob/ Jan/ Jason/ Jasper/ Jelte/ Jeremias
Jesus/ Job/ Joost/ Joseph/ Jouth/ Isaak/
Israel/ Julius/ Justinus: Jeltje/ Jiske.

Karel/ Kerst/ Keessje/ Kloentje/ Klaas/ Kor-
nelis/ Koenraadt/ Kzispyn/ Kplianus: Ka-
tarpntje/ Klaazje/ Klaaske/ Kominertje.

Laas/ Lambert/ Laurens/ Leenard/ Lieuwie/
Lodewyk/ Lukas: Leonora/ Lpntje/ Lpf-
ke/ Lutske/ Lucretia/ Lobbjck.

Matthys/ Mazkus/ Mazten/ Maximiliaan/
Melcher/ Melis/ Meerwes/ Michiel/
Meintse: Machtelt/ Mazgietje/ Maria/ Mar-
tha/ Maiske/ Meinske.

Nabal/ Nadoth/ Nanne/ Nathan/ Nero/ Ne-
ster/ Niklaas/ Nicodemus/ Ninus: Neet-
tje/ Nieske/ Nantje.

Obbe/ Okke/ Octabiaan/ Oetse/ Oltvier/ Ol-
phert/ Ozk/ Ozigenes/ Otto: Ozhjen.

Pauluel/Phillips/Peeter: Paulwelpntje/ Pietronelle/ Pietje.

Quintyn/Quintiliaan/Quiryn.

Raphael/Reilof/Reinier/Riemer/Rinffe/Ritske/Robbert/Roelandt/Roelof/Roanke/Rombout/Rutger: Rebecca/Rynske/Roelefje.

Samuel/Salomon/Sampson/Sebastiaan/Simon/Silvester/Sjoerd/Sjouk/Spdtse: Spaantje/Sepntje/Spdtske/Sjoukje.

Tacitus/Tako/Tarquinius/Theodoruz/Theunts/Tiberius/Tamme/Tebbe/Tjephe/Tjerk/Tirus: Taetske/Tanneke/Tyntje/Theuntje/Tjalle/Tjanke/Tzuidtje/Tzetske.

Valenty/ Virgilius/ Ulrich/ Vrias/ Vrbanus: Vrsfeltje.

Walraven/Wazner/Waatse/Wynant/Wptse/Willem/Wouter: Willemkhe/Wpyske.

Xantus/Xenophon/Xenocrates/Xaberius/Xerxes: Xantippe.

Ype/ Ysebrandt/ Yske/ Ytzen: Yda.

Zacharias/Zacheus/Zebedeus/Zedechias/Zenon/Zozobabel.

Dot

Ik kan met de Schoolmeesters hooz heel goed binden/datmen de Jeugd eenige kwaade naamen hoogstke / om jaar verstand daar dooz te scherpen / en te vaster in het leesen te worden : heb deshalven geen beeter middel kunnen binden/als de Grietenigen en haar onderhoozige Dorpen daar by te voegen / waer onder dat kwaade naamen genoeg gebonden worden / tot oefening van de Jeugd / en sullen alsoo met eenen leeren kennen / het begryp van haar eigen Vaaderland / en op datse mogen Eere geeben / diese eere schuldig sijn / heb ik de naamen der Regeerende Heeren Grietmannen daar boven gesteld. Segge van vooz heeren / dat Priefland leidt als in een uithoek van 't vaste landt : heeft aan 't oosten het Landschap Groningen en Omlanden : aan 't noorden de Wadden / of d' Eilanden Ameland en Schiermonnikhoog : aan 't westen de Zadder zee / en loopt hooz een groot gedeelte toe aan 't zuiden geheel om / en van daar paalt et aan het Landschap Overysel en Drenthe. Is verdeeld in vier Leeden / als Oostergoo, Westergoo, Seevenwolden en Steeden als volgd.

Oostergoo /

Heeft 11. Grietenijen , als eerstelyk Leeuwerderadeel , en is tegenwoordig Grietman de Eed. Heer Douwe van Aylva , heeft 14. Dorpen.

Wirdum / waar onder Wytgaard / Swic-
 hum / Gouhum / Duihum / Kempens / Teets /
 Srens / Pinlum / Wium / Grietum / Hornum /
 Heksum / Lekhum / Medum.

2. Ferverderadeel: is Grietman de Eed. Heere
Bartold van Douma, heeft 11. Dorpen.

Ferwerd / Beintum / Hallum / Marum /
Nieuwerk / Wansterd / Blije / Genum / Riet-
sum / Jessum / Lichtaard.

3. Oost-Dongeradeel : is Grietman de Eed.
Heere Georgh Vryheer toe Swartien-
bergh, heeft 13. Dorpen en 2.
Bagyne Kloosters.

Hangjum / Engwierum / Ce / Jouswier /
Oostrum / Nalsum / Wetsens / Nieuwier / Spe-
kerk / Basens / Ijeusens / Mozra / Wetselwier.
Kloosters, Sion / Weerdt.

4. West-Dongeradeel: is Grietman de Eed. Hee-
re Ernst Sikko van Aylva, heeft 14. Dorpē.

Holtwerd / Tennaard / Wierum / Mes / Han-
tumhuisum / Hantum / Haura / Betterstwerd /
Bozmerhuisen / Bozstwerd / Raard / Foud-
gum / Bzangum / Warens.

5. Kollumerland: is Grietman de Eed. Heere
Feijo van Scheltema, heeft 6. Dorpen.

Kollumerstwaag / Westergeest / Oldwolde /
Kollum / Luthewolde of Ausbuir / Boerum.

6. Achtkarspelen : is Grietman de Heere
Livius van Scheltinga, heeft 9. Dorpen.

Suderhuisum / Augustinusgaa / Harkema /
Oppeinde / Droogehaw / de Kooten / Optwop-
sel / Bultenpost / Luthepost.

7. Dan-

7. Dantumadeel : is Grietman, de Eed. Heere
Sjoerd van Aylva, heeft 14. Dorpen.

Dziesum/ Waaterwolde/ Dantumerwolde/
Murmerwolde/ Akkerwolde/ Rinsinageest/
Sibzandahuis/ Janum/ Birdaard/ Oldherk/
Roodherk/ Feentwolden/ Swaag/ Westereinde.

8. Tietzerksteradeel : is Grietman de Eed.
Heere Sippe van Aylva, heeft 14. Dorpen.

Wpna/ Oldherk/ Denkerk/ Gietherk/ Ap-
perkerk/ Tietzerk/ Suwolde/ Hardegazyp/ 7
Bergum/ Estrum/ Oostermeer/ Suameer/
Gazyp/ Eernetwolde.

9. Smalingerland : is Grietman de Heere
Arend van Haarsma, heeft 7. Dorpen.

Oldegaa/ Njegaa/ Oppeinde/ Noorder-
driagten/ Suiderdriagten/ Kortehemme/
Boozenbergum.

10. Idaarderadeel : is Grietman de Heere
Karel van Roorda, heeft 8. Dorpen.

Idaard/ Heegum/ Noordahuisum/ Friens/
Grouw/ Wazregaa/ Westfiens/ Wazma.

11. Rauwerderhem; is Grietman de Eed. Hee-
re Frans van Eysinga, heeft 6. Dorpen.

Rauwerd/ Irnsom/ Deersom/ Poppinga-
wier/ Terfool/ Sibzandahuiren en't Klooster,
Engwird/ behoorende onder Poppengawier.

Westergoo /

Heeft 9. Grietenijen, en is eerstelyk Menaldumadeel : is Grietman de Eed. Heere Id-fard van Grovestins, heeft 12. Dorpen.

Menaldum / Berlikum / Wier / Beetgum / Englum / Maasum / Veinum / Borum / Blessum / Dourpp / Schingen / Slappeterp.

2. Franekeradeel : is Grietman de Eed. Heere Johan van Gollinga. heeft 11. Dorpen.

Tzum / Ditsum / Achlum / Midlum / Verba-jum / Dongium / Beur / Ried / Peins / Sweins / Schalsum.

3. Barradeel : is Grietman de Eed. Heere Douwe van Walta, heeft 7. Dorpen, met een Klooster.

Minnertsgaa / Firdgum / Tzunimarum / Oosterbierum / Serbierum / Pieterbierum / Wpnaaldum / het Klooster Iblum.

4. Baarderadeel : is Grietman de Eed. Heere Dominicus Aylva van Loo, heeft 16. Dorpen.

Tortwerd / Wetlum / Mantgum / Schil-laard / Oosterwierum / Bosum / Wierwerd / Buiswerd / Oosterkittens / Witsum / Baard / Huing / Wjongs / Wplaaud / Tellingum / Beers.

5. Hen-

5. Hennaarderadeel : is Grietman de Eed.
Heere Oene van Grovestins,
heeft 12. Dorpen.

Hennaard / Hrens / Turketwierum / Oost-
rend / Hodaard / Wommels / Waareng / Kus-
baard / Welfryp / Baahum / Spannum / Cedens.

6. Wonseradeel : is Grietman de Eed. Heere
Tako van Kamminga , heeft 27. Dor-
pen en 2. Kloosters.

Num / Allingabier / Burgwerd / Koznwerd /
Dedgum / Ermoora / Engwier / Ferkwolde /
Gzenderep / Gaast / Dazwerd / Bichum / Hiel-
sum / IJsegahuisum / Kimwerd / Tollum /
Longerhou / Wakkum / Pingum / Parre-
gaa / Piaam / Schettens / Schaard / Su-
rich / Tiekwerd / Witmaarsum / Wons /
Olbeklooster / en Oegeklooster.

7. Wimbriseradeel: is Grietman de Eed. Heere
Duko van Burmania, heeft 28. Dorpen.

Oppenheisen / Ditsellingergaa / Gortryp /
Hommers / Smallebrugge / Wildseind / IJ-
kolsgaa / Iudph / Heeg / Gasmer / Nieuhuizen /
Sandfride / Oldegaa / IJsegaa / Oosthem / Abbe-
gaa / Westhem / Wolsum / Pleutand / Postgara /
Tjallehuisum / IJrechtum / Cirus / Scharne-
goutum / Goinge / Loinge / Gaau / Oostingabier.

8. Hemelum-Oudeyaart en Noordwolde :
is Grietman de Eed, Heere Jarich van
Grovestins, heeft 9. Dorpen.

Hemelum / Houdum / Wanus / Scharle / Mol-
kwerum /

Itterwan / Oldegaa / Njegaa / Clahuisen / Itol-
derwolve.

9. Het Bildt : is Grietman de Eed. Heere Wil-
helmus van Haaren, heeft 3. Parochien.

S. Jacobs Parochie / S. Anna Parochie /
T. Vrouwen Parochie. / meede de Oude en
Nieuwe Zplen / en Leije.

Seebenwolden.

Heeft 10. Grietenijen, en is Eeestelyk Uitin-
geradeel : is Grietman de Heere Regnerus
van Andringa, heeft 6. Dorpen.

Oldeboorn / Nes / Nkrum / Terhozne / Ter-
kaple / Wakmarpp.

2. Engwirden : is Grietman de Heere
Jacobus Bouricius, heeft 4. Dorpen.

Gerflood / Tjallebird / Lunjebird / Terbandt /
en een gedeelte bande blekke Heerenbeen.

3. Lemsterland : is Grietman de Heere Fre-
derik van Roorda, heeft 5. Dorpen

Nemmer / Cestergaa / Follega / Oosierzee /
Echten.

4. Haskerland : is Grietman de Heere Egbert
van Baard, heeft 6. Dorpen.

Westermeer / Snikswaage / Oasterdypken /
Nje-

**Dijehaske / Oldehaske / Dasherhoorne / en de Blek-
ke Joure / met een gedeelte van 't Heerenbeen.**

5. Schooterland ; is Grietman de Heere Da-
niel de Blok van Scheltinga ,
heeft 18. Dorpen.

**Boornsterwaag / Jubbegaa / Schuuringaa /
Oldehoorne / Njehoorne / Katph / Brongergaa /
Nieuwbrongergaa / Melledam / Oldechoot /
Njeshoot / Rotrum / S. Joannisgaa / de Klei-
negaast / Haule / Roohel of Njegaa / Welstra-
huisen / Oldegaa of Vitdphen / en een gedeelte
van de blekke Heerenbeen.**

6. Donjewerfall : is Grietman de Eed. Heere
Sibrand van Oofinga, heeft 14. Dorpen.

**Goingarpp / de Boek / Musterhaule / Nje-
gaa / Oldeouwer / Donjegaa / Tzerfigaast / S.
Niklaasgaa / Idskenhuisen / Teroele / In-
dphen / Langweer / Boornswage / Tegemeer.**

7. Gaasterland : is Grietman de Heere Johan-
nes van Scheltinga heeft. 8. Dorpen.

**Wphel / Sondel / Njemazdum / Oldemaz-
dum / Mirng en Bakkahuisen / Parigh / Rui-
gehuisum / en de blekke Balk.**

8. Opsterland : is Grietman de Heere Mar-
tinus Fokkens , heeft 13. Dorpen.

**Beets / Beersterwaag / Olterterp / Peter-
terp / Spgerwolde / Diberwolde / Wpnseterp /
Neme**

Demfrik / Lippewhiffen / Wispel / Lange-
waag / Hoze/waag / Turwolf.

9. Stellingwerf Oosteinde , is Grietman de
Heere Lubbertus Lyklama van Nije-
holt , heeft 10. Dorpen.

Oldebeerkoop / Nijebeerkoop / Wakkinga /
Donkerbroek / Waale / Oosterwolde / Fochtele /
Appelsche / Langedijke / Enflo.

10. Stellingwerf Westeinde : is Grietman de
Heere Dirk van Baard , heeft 20 Dorpen.

Beul / Noordwolde / Pinkingaa / Steggaz-
den / Pepergaa / Blesdyk / Njeholtpade / Ol-
deholtpade / Wolbegas / Sonnegaa / Olderp-
ne / Njetryne / Spangen / Scherpenseel /
Njuinftkeduiten / Oelemmet / Njelemmer /
Njeholtwolde / Oldeholtwolde / de Edfert.

De 11. Steeden.

1 Eeurtwerden /
2 Boffwerd /
3 Francker /
4 Zneek /
5 Dokkum /
6 Harlingen /

7 Stabroen /
8 Sleeden /
9 Dokkum /
10 Alf /
11 Hindeloopen,

Seste

Seste trap,

Vande Teekenen of Zetter- Stippen.

Door de Letteren en de Bebarselen / de
Woorzen nu grondig genoeg verstaande
kommen tot de Reeden: om nu de Reede-
nen / in het leesen / besonder in het schryben / wel
te onderscheiden / syn daaz toe noodig eenige
teekenen / dewelke Meester Karel stelt tot 10. in't
getal / en de Heere P. Leupenius tot 6. doch myns
oordeels syn'er 7. noodig.

En alsoo in deese Stippen de geheele grond
vande Leef en schryf-konst (om een Reeden
recht te onderscheiden) bestaat / Behoort de
jeugd sulx wel ingeprent te woorzen.

Sal hier de eigen woorzen uit de Aanmerkin-
gen vande Heere Leupenius voegen / met de
Woorbeelden van M. Karel Gelliers.

1. Dit (/) beteekent een Sneed / waaz meede
een reeden in seker gedeelten gesneeden wordt /
als / Joh hadde veel Kinderen, veel Rykdommen,
veel Ossen, veel Koeijen, veel Schaapen, veel
Kalveren, &c. hier moet een weinig aasem ge-
haalt worden in't leesen.

2. Dit teeken () is een tuschen stelltoeg /
't welk te kennen geeft / dan die reeden / tuschen
dat teeken beeslooten / tuschen beiden is ge-
worpen / sonder den sin te kzenken / wel
kan uitgelaaten worden / aldus. Als Krefi Soo-
ne sag (die van natuiren stom was) dat een Soldaat
syn

syn Vaader wilde doorsteeken, &c.

3. Dit teeken (:) geeft te kennen / dat de reeden maa2 ten halven gebragt is / en dat in het volgende de reeden / of het teegendeel sal getoont worden / als / Alsoo voer Elia met een onweeder ten Hemel : Ende Elisa sach 'er ende hy riep ; Myn Vaader, myn Vaader, Waagen Israels, ende syne Ruiteren : ende hy en sach hem niet meer : ende hy vattede syne Kleederen, ende scheurde se in twee stukken. Hier moet wat langer vertoefst worden als in 't eerste teeken.

4. Daaz dit teeken (.) gebonden wordt / daaz hebt gy het slot vande reeden / als. Bidt sonder ophouden. Weest altyd blyde. Dankt Godt in alles. Hier moet noch langer opgehouden worden als by de dubbelde stip / en de volgende reeden moet t'elkens met een Hoofstleer beginnen.

5. Dit teeken (?) stelt men / daaz het gebragt wordt / David riep Abner ; Sult gy niet antwoorden Abner ? doe Antwoorde Abner ; wie syt gy die tot den Konink roept ? Doe seide David tot Abner ; syt gy niet een Man ? Ende wie is u gelyk ; Waarom dan, en hebt gy oover uwen Heere den Konink geen wacht gehouden ?

6. Dit teeken (!) staat achter een uitroeping / of verwondering. O ! hoe ydel syn de gedachten der Menschen ! ô ellendige ! die geene, die naa de Hoogheeden der Waerheid staan ! die niet en begeeren dan Rykdommen, Pracht, end' Hooge Staaten, ô hoe gelukkig is de standt der Armen ! ende der geener, die haar Broodt eeren in 't sweet haares aangesichts,

7. Dit teeken (') staat in plaats van eenige uit

uit gelaatene **Winkers** of **Wetfelen**/als 't kan
booꝝ het kan : t' uwent booꝝ tot uwent : d' aerde
booꝝ de aerde : s' hebben booꝝ sy hebben.

Deefe teekenen ueemen wy aan booꝝ de onse /
al hoe wel wy die met anderen gemeen hebben :
ſyn ook tot onderscheid en tot zieraad ſeer dien-
ſtig.

Maaz wy verwerpen ſulke teekenen / die van
buiten ſyn ingeboert / die onse raale niet eigen /
maaz van anderen ontleent ſyn / entwy ook niet
van nooden hebben.

Soodanig achten wy booꝝ eerst het behoortſel
8c, ofte etc, daaz meede men wil te kennen
geeben / datter noch veel diergelike dingen sou-
den konnen by gebzagt worden / die om de kort-
heid worden naagelaaten.

Dat het ſelbe geen **Neederduitsch** / maaz een
Latynsch teeken is / bewyſt genoeg het maak-
ſel ſelbe / ook wanneer het alreeds op het **Needer-
duitsch** geſchreeben woꝝdt.

Wy hebben het ook niet van nooden : want
het is niet anders te ſeggen / dan / en ſoo voorts,
en de overige, en diergelyke.

Meint nu iemand / dattet om ſyne kortheid te
pypſen is / ſoo moeſtmen ook pypſen alle de be-
hoꝝtinge / waaz van de boeken der **Paapen**
vol ſyn / die nu nochtaz / om het groot beletsel
datſe berooꝝſaaken / geheel verwoꝝpen ſyn.
Het is geen volmaakhaid / maaz een bederbin-
ge bande raale.

Wilt dan noch iemand ſulken behoꝝtinge ge-
bzuiken / laatſe ons eigene / dat is / **Needer-
duitsch** ſyn / en men magſe dan ſchrypen end.
of enl. en wat korter is. **W** 3 **Soo**

Soo hebben sommige ook van buiten inge-
hoert eenige teekenen/ die hoobē de Letteren ge-
stelt worden / om de verhooginge of verlaagin-
ge van de selve te kennen te geeven/ en schrypen
vreede, en vrēse: hōden, meenigte/ in hoopen
verwachten: kool, bier/ kool, moes.

't **Is** teegen den aerd van onse taale / haaze
beteeknisse is seer onseker/ alsoo de uitspraak
seer twyfelachtig is/ en het onderscheid van de
woorden en uitspraak kann soo haast geleert
worden van het gebruik/ als van die teekenen:
noch niemand vermag de selve op syn eigen
hand in te voeren/ eer sy dooz een gemeene wet
syn bast gestelt/ en dooz goed gekeurt.

Dus bezre vande Letterstippen.

De Heere P. Leupenius, heeft noch eenige ree-
gelen in syn Aanmerkingen / die ik weede dooz
goed keure: maar hebese eebenwel niet willen
gebruiken / als / soe nu / soe dan / om den
swakken / niet al te grooten verandering dooz
te stellen/ en syn tot doozbeelden deese volgende.

kw dooz qu: of kwaad / kwellen/ kwisten/
dooz quaad/ quellen/ quisten/ siet d' Aanmerkin-
gen op het derde blad.

Als twee Meedeklinkers in de wortel te sa-
men komen / als Labben / brodden/ seggen /
brykken / stellen / hammen / hannen / trap-
pen / mozen / kloffen/ batten &c. wil syn Cer.
datmen in het Einboud sal schrypen / labb/
brodd/ segg/brykk/ stamm/hann/ trapp/m ozz/
kloff/hatt &c. siet die Aanteek. 14, 15. blad.

Deese ses Trappen sullen dan genoeg syn/
om de swakke Jeugd op de slijberige hult vande
Spelle

Spelle in Leeskunst te voerta: soo dit wel ge-
 nomen: wordt / mogen top eens sien wat hoort
 aan in volgende dritken sal te verbeeteren staan.
 Versoeken meede dat een pgetsh wisse helpen
 toesia / waz: zets vermeerderd / berminderd / of
 verbeeterd diend te worden / en sal my byand-
 schap geschieden / dat my sulx mag toegesonden
 worden: onderwerpe my geerne altoos het beste
 oordeel / ik heb booz deese maal myn best geda
 en met dit boozwerp: ten eersten uit liefde van de
 Neederduitsche taale: ten tweedē om myn Vaa-
 derland naa myn swak vermogē eē dief te doe.

Dooz een besluit van deesen Trap wilde ts seg-
 gen / aan die geene die verlegen sijn / hoeft beel
 ingesloopenen uitheemsche woorden in't Needer-
 duits sullen vertaalen / datse daaz toe koopen
 een boekshen / genaamt het Neederduits woor-
 den schat, waz: in alle soodanige woordē vande
 beste Neederduitsche Schrybers vertaalt staan.

Scevende Trap,

Vande Telkunst.

Alsoo neffens de kennisse der Lees letteren /
 noodsaakeljk meede behooren de kennisse
 der Tell-letteren / sullen top de eerste beginselen
 vande Zpferkonst hier by voegen / de rest sal
 inde gemeene Zpferboeken te vinden sijn.

Alle Getallen worden uitgesproken dooz
 deese thien Zpferletteren /

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

④ 4

Zpfer

Zyfer Oetal.	Naam of waardije	gemeen getal.
1	Een	i.
2	Twee	ij.
3	Drie	iiij.
4	Vier	iiij.
5	Vyf	v.
6	Sex	vi.
7	Seeven	vii.
8	Acht	viii.
9	Neegen	ix.
0	Null of niet.	
10	Thien	x.
11	Elf	xi.
12	Twaalf	xii.
13	Dertien	xiii.
14	Veertien	xiiii.
15	Vyfhtien	xv.
16	Zestien	xvi.
17	Seeventien	xvii.
18	Achtien	xviii.
19	Neegentien	xix.

Zyfer getal.	Naam of waardije	gemeen getal.
20	Twintig	xx.
30	Dertig	xxx.
40	Veertig	xl.
50	Vyftig	l.
60	Zestig	lx.
70	Seeventig	lxx.
80	Tachtentig	lxxx.
90	Neegentig	xc.
100	Honderd	c.
200	Twee honderd	cc.
300	Drie honderd	ccc.
400	Vier honderd	ccc.
500	Vyf honderd	dc.
600	Sex honderd	dc.
700	Seeven hond.	vcc.
800	Acht hond.	vccc.
900	Neegen hond.	cccc.
1000	Duifend.	m.
10000	Thienduif:	xm.
100000	Honderd:	cm.

- 96 **Sex-en-neegentig.**
 376 **Drie hondert en vier-en-tseeventig.**
 1641 **Eē duifent feg hondert/een-en-veertig.**
 56008 **Sex en-vyftig duifent en acht.**
 307685 **Drie hondert duifent/7 duifent/6. hon-**
dert / 85.

Noch

Doch op een ander manier.

Getallen vā eenen	1 Een
Thienen	1 2 xij.
Honderden	1 2 3 jc xxij.
Duizenden	1 2 3 4 jcm ijc xxxiiij.
Thien Duizenden	1 2 3 4 5 xijm iij xlv.
Honderd duizenden	1 2 3 4 5 6 jc xxiiijm iiijc lvj.
Millioenen	1 2 3 4 5 6 7 jmm ijc xxxiiijm vj lxvij.
Thien millioenen	1 2 3 4 5 6 7 8 xijmm iijc xlvj vj lxxvij.
Honderd millioenen	1 2 3 4 5 6 7 8 9 jc xxiiijmm iiijc lvj vij lxxix.
Duizend millioenen	1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 jcm ijc xxxiiijmm vj lxvijm viijc (xl.

By deese Tzay sullen wy noch boegen / de
benaaminge van de 12. Maanden in 't Jaaz soe
nae de Oude als Neederduitsche uitspraak.

Januarius,	Februarius,	Martius,
Neumaand /	Schizikkelmaand /	Lentemaand /
Aprilis,	Majus,	Junius,
Gzasmaand /	Bloismaand /	Sommermaand
Julius,	Augustus,	September,
Hoismaand /	Oogstmaand /	Herfstmaand /
October,	November,	December.
Wynmaand /	Slachtmaand /	Wintermaand.

Hier by sullen wy nu wat leeren / dat alleman

dienſtig is/ en is hoor eerſt: Om het geheele jaar
door/ de dag te weeten van yder maand/ ſonder
een Almanak of Dagtafel te gebruiken. Hier
toe is noodig te weeten hoe veel dagen yder
maand heeft/ en moet daarom dit Kynſje beer-
dig inde gedachten geprent worden/ als/

Dertig dagen heeft November /
April / Junius en September /
Februarius heeft 28 alleen /
Al d' ander hebben dertig en een.

Weetende / op wat dag bande week yder
maand begint/ moet men op dit volgende letten.

Als tot een Voorbeeld.

Het Jaar 1661 begint op een Dinsdag: de eerſte
volgende dinsdag iſt de 8 te/ de 2 de volgende de
15 de/ de 3 de volgende de 22 ſte/ de 4 de volgende
de 29 ſte/ de wypl nu Januarius 31 dagen heeft/
moeten'er noch 2 dagen by getelt worden / en
begint daarom den eerſten Februarius op een
Dinsdag : telt dan wederom van Dinsdag af /
als te hoor niet Dinsdag gedaan is / komt den
eerſten Martij op een Dinsdag / dus wederom
op Dinsdag voortgaande / komt den eerſten
April op een Maandag / den eerſten May op
een Woensdag / den eerſten Junij op een Sa-
turdag / den eerſten Julij op een Maandag /
den eerſten Auguſt op een Dinsdag/ den eer-
ſten September op een Dinsdag / den eerſten
October op een Dinsdag/ den eerſten November
op een Dinsdag / den eerſten December op een
Son-

Sonbag / en den eersten Januarij 1662 op een
 Woensdag / en aldus kunnen van jaaz tot
 jaaz voortgaan : maa die een geheele week
 vutten spoor is / niet wetende of hy de 8te / 15de /
 22te of 29te vande maand sal neemen / raak'et
 geheele Jaaz lichtelyk van de weg af.

De naamen der 32 Winden of Kompas-
 strecken / tot geryf vande Zeevaaren:
 de Jeugd.

Eerste half rond van Oosten door t. Zuiden tot et Westen.

Oost

Oost ten zuiden

Oost zuidoost

Zuidoost ten oosten

Zuidoost

Zuidoost ten zuiden

Zuid zuidoost

Zuid ten oosten

Zuid

Zuid ten westen

Zuid zuidwest

Zuidwest ten zuiden

Zuidwest

Zuidwest ten westen

West zuidwest

West ten zuiden

West

West ten noorden

West noordwest

Noordwest ten westen

Noordwest

Noordwest te noorde

Noord noordwest

Noord ten westen

Noord

Noord ten oosten

Noord noordoost

Noord oost te noorde

Noordoost.

Noordoost ten oosten

Oost noordoost

Oost ten noorden.

Tweede half rond vā Westen door t. Noorden tot et Oosten

Achte

Achste Trap,
**Inhoudende verscheiden aaz-
dige Kintjes/ die tot Leersaamheid /
en Doozschyften bande Jeugd
kunnen dienen.**

Niets weeten, dat en is geen schand,
Maar't blyven in het onverstand:
Daar om, wie maar wat leeren will,
Maak inde Meester geen verschil,
Een Kind is self een leerzaam man,
Wanneer men daar af leeren kan.

*Soodanig als de Mensch heeft afgeleid syn Leeden,
Soodanig sal de Mensch voor Godes Ordeel treden:
Soodanig als de Mensch daalt neder in het Graf,
Soodanig ryft by op, in Vreugd, of Helsthe Straf.*

**De Jeugd' schuw doch het heiloos kwaad/
Schoon dat het klint in Hooge staat:
Laat nimmer dag ten einde gaan/
Eer dat er is wat goeds gedaan.**

**De Aezde diemen ploegt noch wied/
Het meeste doorn en distels schiet:
't Verstand dat minst geoesent wordt
Het meeste heilsaam kzuidt aan schozt.**

Die in haar jonge Jeugd bekwaame Konsten leerē,
Dat sal haar groene Tijd, en gryse jaaren eeren:
Dat is de beste Schat die 't Huis, en oover al,
Haar Teergeld, haar Vermaak, haar Steunsel
weesen sal, Als't

Als't Ongeluk den Mensch maakt arm , beroid en bloos,
Soo helpt de trouwe Kónst haar Meester in den noodt.

*Wendt, jonge Ieugd het oog van's Weerlds ydelheeden,
Die by den Mensch voor schoon geacht syn hier beneedert;
Maar stiert ó domme Ieugd, daar u de Deugd gebiedt:
Daar syn geen dingen schoon , dan dit men niet en siet.*

Al wat men naa verlies , niet weeder kan bekomen
Dient nau te syn gespaart, en neerstig waar genomē,
Siet! al wat eeuwig duurt, wordt inde Tydt gelocht
De Tydt, de nutte Tydt dient uit te syn gekocht.

Gelpk de mott de klee'd'ren eet

Meermēn's hoozdt / of siet / of weet:

Alsoo sullen kwaa gedachten /

Ook een byoom gemoed verkwachten.

*Een longman buigt hem neer, verneedert syne Simen
Wanneer de Wysheid selfs hem onder wyft van binnen.
Maar, leedig van de Leer der Wysheid, staat hy hoog,
Verheft hem selven stout, en pronkt maar wat in's Oog.*

Och! hoe is die Mensch verblindt:

Die alleen syn Vleesch bemint;

Die de sotte Waereld kiest;

En syn waerde Ziel verliest.

**Die sik hier eeren laat / meer als het hem betaāt /
Is waerd / getweldig trots / of gek te spri genaāt.**

**Hoe rolt het los Geluk? hoe gaan de Werelds faakē
't is Rook, 't is enkel Wind al wat de Mens. maakē.**

**Haar Voorspēd; Eer, en Staat, haar hoogst
geachte Goedt,**

Gaat schijelyk op en neet, gelyk als Ebb'en Vloedt.

In't

**In't schaffen Godt wel langzaam is /
Maar als hy Straft / hy Straft gewis.**

*De seegen Gods maakt ryk, syn Oogen voor ons waaken,
Ey wilt dan niet te seer naar d'aerdsche Goed'ren haakē,
Maar soekt eerst Godes Ryk, en syn Gerchticheid,
Kost, Kleet'ren, Drank, en Huus, is u dan al bereidt.*

**Die Leugens spreckt, soo voor als naar,
Wordt niet gelooft, al spreckt hy waar,**

**Mē vindt in't Eelgesteēt' soo onderscheide krachtē
Dat d'eene het Alyn, end' ander t Meel kan sachten :
Soo wordt ook vaak de Jeugd, de een door scherpe
Roed,**

De ander door een Woord veranderd syn gemoed.

**Een nydig mensch heeft groot gekwel /
Wanneer het gaat syn naasten wel.**

*Een Boom draagt van natuur maar eenerleije vruchtē
Maar door en Planters hand, geent sal veele draagen,
Soo ook een Kinds natuur geent door goede tucht,
Sal hem het eel gewas van Wysheid onderschraagen.*

**Met u Gemoed naa booven siet,
Acht alle Aerdsche dingen niet.**

**De Kinder g'willen't naauwe padt /
Schoon haaz gebeurt en rui me stadt.
Ach ! sochten sy den naaulven Hoff
Van Deugd / en waazt Wpsheds loff :
Maar leider ! all den meesten hoop
Die doen in't kwad den rui men loop.**

Elk

Elk waak insyn beroep, dat, als hy slaapen fall,
Geen schrik off snelle angst hem schielik oovervall.

**Goede woorden kwaade Daaden /
Konnen Wite selfs bezraaden.**

Wilt gy reisen door het landt?

Hebt Vyf dingen by der handt.

Hebt voor eerst een Eesels Oor;

Dat is pas, op u Gehoor.

Hebt het Ooge van een Valk;

Dat is leet op meenig Schalk.

Hebt de Beenen van een Hert,

Dat gy niet gevangen werdt.

Hebt dan noch een Verkens Muil:

Dat 's geseidt, ontsiet geen vuil.

Hebt voor al een Kameels rug,

Voor Geluk en ongeluk.

**Die een gerust leeven wil hebben / leet op
Deese Regelen.**

Godt, en niemand meer te vreesen:

weldoen, altyd vroolyk weesen:

Gunnen myn Gebieders eer:

Vroom en still gaan op en neer:

Buiten dienst van Hoff en Kerk:

Neerstig by myn eigen werk:

Goedt tot noodrust, en geen meer,

Sulk een leeven ik begeer.

Een

Een groote Kas en niet daar in,
 Een groote Renne fonder Hinn'
 Een groote Stadt, en weinig Lien.
 Een groote Beurs en niet versien,
 Een groote Schuur, en weinig brandt,
 Een groote Kop, een klein Verstandt,
 Die valt op 't lest heel uit de handt.

De ander Tappen die Meester Karel Gel-
 liers heeft gestelt / als de seebende bande Chri-
 stelyke Gebeden en Schryftuiclyke spreuken; de
 achste bande Schryfkonst : de twaalfde van
 verscheiden schryfverden te maaken / houden
 wy in sik selven voer heel goed : maar om datse
 tot de Leeskonst niet behooren / ook in andere
 boeken genoeg gebonden worden / en dit werk
 niet te beyre soude uitloopen / hebben wy die
 achtergelaaten : neemt dit in dank / en gelyk de
 eerste aan sprake geweest is / sal ook de leste
 syn / aan de Schoolmeesteren in Drieland /
 wenshende haer welbaert naa Lichjaam en
 Ziele / seegen en voorspaed in haaren arbeid.

E N D E.

AANMERKINGEN

op de
NEEDERDUITSCH E

T A A L E.

In't licht gegeven

D O O R

PETRUM LEUPENIUM, Be-
dienaar des Godlyken Woords
tot Amsteram.

Onde Neederduitsche taale recht te schryven / en te spzeeken / moet men letten op vier dingen. 1. Op de Letteren. 2. Op de Bevattelen. 3. Op de Woorden. 4. Op de Reedenen : Doch om dat wy in deese Letter-kunst ons meeste oogmerk hebben om de Spelkunst te oefenen / so sullen wy alleen de twee eerste deelen van de Hoere P. Leupenius hier in boeugen / en hoor de rest den nieuw gteringen Leeser wysen tot het geheele werk / vanden Werk-meester selfs.

E

het

het Eerste Deel.

Van de Letteren.

De eerste Hoofdstoffen van de Neeber-
duitsche (gelyk ook van alle andere
taalen) syn de Letters / dat syn beson-
dere teekenen die een seker geluid of
kragt van uitspraak te kennen geuen / welker
geluid en kragt iemandt moet kennen eer hy
een taale recht kan leeren spreken.

Om de Letteren wel te kennen / moeten wy die
aanmerken in haare gestalte / getall en kragt.

Gestalte.

Wy hebben tweederleije gestalten van Lette-
ren / groote en kleine: De groote worden Hoofd-
letteren / of Boofletteren genaamt / om datse in
het hoofd van een reeden / of van eenen eigenen
naam gebruikt worden. Daare gestalte wordt
dus onderscheiden / **A B C**. de kleine / en gemeen-
ne / die deurgang gebruikt worden / bindtmen
dus beschreeven / **a b c**.

Gerall.

Het getall der selver wordt gemeenlyk begroo-
tet op vier en twintig Letteren / met naamen /
a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v w x y z.

Tot dit getall gebiedt ons het gebruik noch
twee Letteren toe te doen / te wieten / de **j** en de **v** /
die

die men je en va mogte noemen / naaz de maniere van andere meede-klinkeren / waaz onder ſp behooren / en ſoo ſouden wy hebben ſes en twintig Letteren.

Maaz hier oober komt ons boozdeefe bedenkinge / dat wy de q wel ſouden konnen miſſen / die ſulke taalen alleen van nooden hebben / die geen k gebuiken : Maaz onſe Nederduitſche taal kan die ſeer wel ontbeeren / want ſp heeft geen andere kragt / dan die met k w geboenglyk en volkomelyk kan uitgedyunkt worden. Waazom ſoude de k niet ſoo wel een w by ſik moogen neemen / als andere Letteren van den ſelven aard ? waazom ſoudemen ſoo wel niet mogen ſchryuen k waader, als (waager? kwaalen, als dwaalen? kweten als fweten? kwee peeren, als twee peeren?

De krach.

Maaz het getall komt in aanmerkinge de kragt van de Letteren / en volgens de ſelve worden ſp verdeelt in twee ſoorten / klinkers / en meede-klinkers.

Van de Klinkeren:

DE meeste kragt hebben de klinkers / alſoo genaamt / om datſe van ſik ſelven klinken / en niet haazen naame haaz eigen geluid boozt brengen / en ſyn byf in't getall / a c i o u.

Deefe klinkers worden ſomtyds kort / of haas ſtig uitgesprooken / niet alleen daaz ſp tuſſchen twee meede-klinkeren worden ingebonden /

maaz ook daaz sp op haaz eigen geluid blyven
staan. Van het eerste hebt gy een betoepst
met, met, mist, most, mugg. Van het andere te
Kaneel/ bedypf/ saalige/ Salomon/ Absolon/
schadulwe/ wedulwe

Somtpdn worden sp langzaam boortgebragt /
niet alleen daaz sp op haaz eigen geluid staan /
als in maaken/ bzoeken/ kyken/loopen/ huuren:
maaz ook daaz sp tuschen twee mede-klinke-
ren beslooten worden/ als in maand/meer/myt
moord / maur.

Waaz in deese klinkers kort of lang moeten
uitgesproken worden / kann door geen teke-
nen onder of booven de letteren beduidt wor-
den: want onse Nedderduitsche taal heft sulke
teekenen niet als wel de Deytsche / ende
Gryeksche / gelyk wy te spner plaats daaz van
sullen spreken.

Dit onderscheid moet by ons van alleen ge-
maakt worden door verdobbelinge: daaz men
eene klinker alleen bindt staan / moet sp haaz-
stijg/ daaz sp dobbel is/langzaam uitgesproken
worden. Soo schypen wy raafel en waepen, tot
onderscheid van manier/ kasteel/ Eescl en leepel/
tot onderscheid gesell en bebel. Hoe veel aan
dit onder scheid gelegen is kannmen tot een
prouffken sien in beedelen en bedeelen, wanneer
men meinde niet meer dan eene e van nooden te
hebben / en sonder onderscheid wilde schypen
bedelen, men soude niet weten waaz beedelen,
of bedeelen moest geleesen worden.

Ontrent deese verkoztinge / of verlangenge
bynde Klinkeren / staan twee dingen waaꝝ re
neemen. Dooꝝ eerst / dat men de kooꝝre niet moet
verdobbelen. noch de lange niet enkel stellen /
dat is een seer gemeene wett die grooꝝte vastig-
heid in het schrypbe verooꝝsaakt.

Hier teegen woꝝdt van veel en gefondigt / die /
ofte om de gereedigheid / ofte om datse meene
niet meer dan eene letter van nooden te hebben /
steltse een enkele Klinker setter daoꝝ sy dobbel
behooꝝt te weesen / schrypen / moij, hoij, lesen,
Here, daoꝝ men soo om de klank maat / als om
het gebolg / moet schrypen / mooij, hooij, leesen,
Heere.

Nochtans kann het gebeuren dat een Klinker
enkel gestelt woꝝdt / om de woꝝtel-letteren te
behouden / die nochtans moet langzaam booꝝt-
gebragt woꝝden : soo schryft men dagen, paden,
wegen, gebeden. Goden, geboden, om dat die
wooꝝden in haazen oosprong niet meer dan ee-
nen klinker hebben / dag, pad, weg, gebed, God,
gebod.

De woꝝtel letteren noemen wy / uit de welke
een woꝝd in synen oosprong bestaat / de andere
die in dn buiginge of verboeginge roeballen / syn
dienstbaare letters / die van booꝝ de woꝝtel lette-
ren moeten wyken.

Soo woꝝden hier ook uit genoomen de eigene
naamen van vreemde taalen / by den welken
deese verdobbelinge der Klinkeren niet gebruik-
lyk is / gelyk in Moses / Sammel / Deboꝝa.

Met tweede / dat in de verlanginge der Klinkeren staat aan te merken / is / dat elke Klinker moet verlangt worden met eenen Klinker van den selven naame / een a met een a / een e met een e / schypen daar , maar , niet daer , maer , en soo met allen Klinkeren.

Dier in is het gemeen gebruik een louter misbruik : want wanneer twee Klinkers van verschillende aard te saamen geboeugt worden / dan sijn het niet meer Klinkers / maar twee klanken / waaz van wy nu besonderlyk sullen spreken.

Twee klanken,

Twee klanken bestaan uit twee Klinkeren van verschillenden geluid / welker geluid soo te saamen wordt gesmolten / dat een derde geluid daaz uit gebooren wordt / en sijn deese naardolgende : ae, ai, au, ei, eu, cui, eeu, ie, ieu, oi, ou, oeu, ui. Tot meerder klaarheid sullen wy elk in't besonder wat naazder oopenen.

De ae maakt geen lange a , gelyk dat by gewoonte is op genoomen : maar een gemengeld geluid / dat van beide de letteren iet mededeelt / dat gehoozt wordt in het blaeten der schaapen / en is in de platse van de Latynsche æ. Soo moet men schypen aerde , paerden , swaerden , waereld , paerel , of lieker waerld , paerl , waerde , hoovaerdig.

De ai wordt volmondig gehoozt in Saaijen . en maaijen , en wat meer gebrooken in airen hoozn / en hairen des hoofds.

De au hebben top in snauwt, en wat langer in graauw, blaauw.

De ei in leiden, weiden, en wat meer gehoogen in beir een dier / heir een leeger / en meir een staande waater.

De eu in deugd, jeugd, vreugd: de eeu in leeuw: de eui in leui: de ie in die: de ieu in hieuw: de oe in doe: de oei in groei: de oi in mooy: de ou in vrouw: en daaz van komt noch een dobbele tweeklank / die gehoozt wozt in boeuk, broeuk, daaz het geluid van de e tuschen de o en u merke-lyk uitsteekt.

De ui maakt sulken klank / als in huis, luis, mais gehoozt wozt / en wozt kwalik van som-tingen gebruikt in hair, muir, uir.

Meedeklinkers.

Naa de klinkeren komen in aanmerkinge de Meedeklinkers / alsoo genoemt / om datse niet door sik selben / maaz door behulp van de klinkeren konnen uitgesproken wozen / en spu deese naaholgende / b c d f g h j k l m n p q r s t v w x z.

Deese wozen verdeelt naaz haaze gedaante / en naaz haaze kragt: ten aansien van haaze gedaante spn sp enkele / als b c d f g h j k l m n p q r s v, of dobbele / als w x z.

De kragt van alle de Meedeklinkeren kan men afneemen uit haaze benaaminge: want soo sp genoemt wozen / beweegen sp den mond in het uitspreken / en ten dien opsigte en konen sp

berdeelt worden in staande / en bloeiende :
 Staande / daar de medeklinker blijft staan
 naa den klinker / als f l m n r i x : Bloeiende /
 daar de medeklinker tot den klinker weg
 bloeit / als b c d g h j k p t v w z :

Om deese kragt beeter te verstaan / sullen wy
 de selve toonen van een federe letter in't beson-
 der / en eerst beginnen van de enkele / om alsoo te
 komen tot de dobbele / soo als sy in onsen a b c
 elkanderen achter volgen.

Enkele.

De b heeft groote gemeenschapp met de p,
 anders dan dat de b in het uitspreken de lip-
 pen wat slapper oopen doet dan de p.

De c heeft by ons geen ander gebruik / dan
 om de h een sterker uitblaasunge te geeven / dan
 sy van de g of h bekomen kann / als in lichaam,
 menschen, schaapen, dat men quaalk soude
 schrypen libhaam, mensgen, sgaapen.

Ons dunkt dat men de c geheel soude konnen
 ontbeeren / want meer men een ch in de plaats
 hadde / gelyk de Hebzeusche en Gheksche / die
 men dan in de rye van de dobbele letteren mog-
 te stellen : maa2 soo lauge men niet goed bindt
 nieuwe letteren in te voeren / soo moet men sikh
 met de oude behelpen : doch niet bupiten de
 kragt van haare eerste instellinge.

't Is dan buiten alle grond dat men se twee-
 derleye kragt wilt toeschrypen / eerst van een k,
 daar sy voo2 a, o, u, of voo2 een medeklinker ge-
 stellt

stelt wordt/ als calf, cost, cunst; maa2 weederom
dooz een e, en i, de k2acht van een z, als cyferen,
ciddenen, cieren.

Soo weinig reeden heeft het ook / dat men se
onnodig gebzuikt / daaz sp geen k2acht noch
diensl doen kan / gelyk sp gemeenspk gestelle
wordt dooz een k, ick, maack, Kercken, daaz niet
meet van eene k van nooden is / om de k2acht
van het gheluid uit te dr2kken.

Wanneer de k dan noch moet versterkt wo2
den / dat moet niet geschieden dooz een c, maa2
dooz een k; en men moet niet schypben stocken,
blocken, stukken, krukken, maa2 stokken, blok-
ken, stukken, krukken.

De d heeft gzoore gemeenschap met de t, sp
staan alle beide de tonge teegen de tandene / en
trekkense met der haast daaz van af: de d wat
slapper dan de t.

Soo veel beschillen ook f en v, of twel de f een
staande / en de v een bloeyende meedeklinker is:
nochtans spn sp in het gebzuik elkanderen seer
gelyk / of sp booz of naa den klinker komen /
beide trekken sp de onderste lippe teegen de booz-
denste tanden / maa2 de f met sterker beweegin-
ge dan de v.

De g komt met eenen sterken aaffem uit de
heele boozt / niet als een j, gelyk dat seer gemeent
is: soo schypft men meisgen, viertgen, en spzeekt
nochtans de woorden uit meisjen, viertjen. Onse
Neederduitsche taal is platt / sp spzeekt de lette-
ren gelyk sp die noemt.

De h is niet meer dan een slechte toeblaas-
ge / en wordt in andere taalen / die klankteeken-
nen hebben / voos geen letter gerekent: maa2 by
ons / dien sulke klankteeken en ongewoon spn /
moet sy voos een letter staan.

Sp wordt ook niet onder den Klinkeren /
maa2 meedeklinkeren getelt / om datse niet van
sik selven / maa2 niet anders dan voos het behulp
van een klinker kann voosgebragt worden.

De j spreeken wy uit / niet met een f voos aan
naa2 de Fransche maniere / die Jean, Jaques
seggen / maa2 als een enkele meedeklinker / sach-
telph bloeiende tot den volgenden klinker / als
in jagt, jock, jeugd.

Sp wordt nochtans somtyds achter de i klink-
ker gestelt / en met de selve tot een dubbelle letter
gemaakt / die in sulker gestalte wordt geschree-
ven ij, die nochtans geen plaetse heeft dan daa2
een klinker volgt / of het gevolg van een woort-
letter wordt te kennen gegeven. Zoo schryft
men hooij, mooij, groeijt, bloeijt, om dat men
in de buiginge van die woorden seggt hooijen,
mooijen, groeijen, bloeijen.

Op de k l m n p r hebben wy niet besonders
aan te merken / om datse by ons de selve k2acht
hebben / als in andere taalen daa2 sy in gebruik
spn / noch syden geen veranderinge.

Maa2 van de q hebben wy alreede met reede ;
betoont / dat wy die wel ontbeeren kunnen
dunkt dan noch imand die nleutwigheid al te
groot te spn / wy mogen syden dat sy in gebruik
blyve /

bljve/ willen de ſelbe ook ſoo lange behouden / tot dat ons geboelen wordt booz goed gekeurt / kann eebentwel niet uitgeſpooken worden dan booz behulp van een u : Soo dat ſp eigentlyk niet meer is dan een halve Letter.

De ſ komt in naautwe gemeenſchapp met de z, die daazom by ſommigen ſonder onderſcheid gebzuikt worden/ doch heel kwaalk: want dan fouden wy de eene of de andere konnen ontbeeren/ die wy nochtans alle beide van noode hebben/ en is groot onderſcheid inſchen beiden.

De ſ houden wy dan booz een enkele letter/ gelph ſp van de eerſte Aſtellers op haare rje onder de enkel letteren geſtelt wordt/ kann ook / naaz den aazd van alle enkele letteren/ booz alle meedeklinkeren gebzuikt worden: haaze kzych is met een ſacht ſuiſen uitgeſpooken te worden/ als in loetigheid, ſaligheid.

Watſe dan noch ſomtyds wat ſcherper booz komt/ dat is in eenige uitheemſche naamen/ als Samuel, Simpson: of wannerſe van den byſtaanden Meedeklinker wat meer kzych ontſaugt / als in menſchen, ſchande,

In t en v hebben wy niet anders aan te merken/ dan het teegendeel dat van de d en f geſeidt is.

Dit ſpn tot noch toe geweest enkele meedeklinkers / welke/ wanneer het nood doet/ konnen verdobbelt worden met heures gelphen/ als in krabben, hadden, meſſen, wetten.

Mer worden nochtans uitgeſondert de c en h, die

die dooz heures gelyken niet konnen verdobbelt worden : de c dooz een ch , als in lacchen : de h dooz en c , als in lucht , vrucht.

Somtyds komen ook wel twee of drie / Meedelinkers by elkanderen / die / van verschiedene kracht spnde / te gelyk worden uitgesproken / als in blank , brnin , stryken , spreeken.

Dobbele.

Benessng deese enkele / hebben wy noch eenfge dobbele Letteren / die van de eerste Instellers tot op het laatste bewaart sijn / die hier in getal sijn / w x y z.

De w is niet anders dan een dobbele v. en behoortde wa genaamt te worden / om met haaren naame ook haare kracht uit te drukken : want sy wordt niet uitgeprooken als een f , dat anders de verdobbelenge van de v schynt te veretschen / maa; als u u , als in waar , wie , wat.

De x doet soo veel als k f , die wy daarom nochtans niet berwerpen mogen als de q , die andere taalen / dooz gebrek van de k , hebben aangenoomen / welk gebrek sy by ons niet behoefte te verbullen : maa; met de x heeft het een heel andere gelegenheid : want of wy de kracht van de selve dooz twee meedelinkieren ten volken konnen boldoen / soo heeft het nochtans den Doorzouderen behaaght / de selve met de Grieksche taale te behouden / die soo wel een k en f heeft als wy. Dae; is ook meet soetigheid en hoortheid in eene dobbele / dan in twee enkele lettren getelgen :
Daa;

daaz kracht wordt gesien in blixem.

De y is dobbele klinker/en heeft anders geen gebruik/dan om te bevaaren de plaats van een lange j, is nochtans een groot onderscheid tusschen haaz / en de ij, daaz hiet voozen van gesproken is : want de y doet soo veel/ als twee klinkers/ de ij, als een klinker en medeklinker. De y behoort nergens gestelt te worden / dan tusschen twee medeklinkeren/ als in myn, syn, ryd, spyr: ofte daaz sp op het einde sonder gebolg blyft staan/ als in by, my, wy, sy. De ij moet niet gestelt worden dan tusschen twee klinkeren/ als in saaijen, maaijen, of daaz sp op het einde blyvende/ nochtans het gebolg van een ander klinker te kennen geeft / als in hooij, mooij.

De laatste Letter is de z, en heeft de kracht van twee medeklinkeren/ dz, of rz: soo wordtse gebruikt in alle andere taalen/en dat het de meeninge van den eersten Instelleren is geweest heur de selve kracht te geeven / blyht daaz uit / dat sp ten naasten by den selven naam/en het selve maaksel behouden hebben/ als ook/om datse de selve stellen/niet onder de enkele/ maaz dobbele Letteren.

Doen dan deese Letter groot ongelyk / die de selve minder kracht toe schypven dan de s, of immerg souder onderscheid vooz de selve gebruiken.

het

Aanmerkingen op de het Tweede Deel.

Van de Bevattfelen.

Daa2 hebt gy het verstand van de letteren/ en den aanhang van dien/ soo veel wy noodig achten daa2 ontrent aan te merken: wy komen tot de bevattfelen, die wy naa2 het **G**ryksche woord soonoemen / om dattet syn fekere woorden of woordsdeel-ten / daa2 eenige letteren worden te saamen gebatter/ die met eene oopeninge/ of sluitinge van den mond worden hoorgebzacht / gelyk in on-
ver an der lyk te sien is.

Deese bevattinge of vergaaderinge der letteren wordt by ons spellinge genoemt / een saak daa2 op wel te letten staac / om dat hier ontrent een walgelyke soordigheit gespeurt wordt.

Wortel-letteren.

Om wel te spellen of de bevattfelen recht te maake / moet men vooreerst sozgtuldighlyk acht neemen op de wortelletteren / om deselve in de beranderinge van het woord/ soo veel mogelyk is / te behouden/ als in handen syn de d. in ringen de g. in leest de ee. in oog de oo. wortelletteren/ die moet men niet beranderen/ noch schryben hant. rihk. lesen. ogen. maar hand. ring. leesen. oogen.

Dat moet ook plaats hebben in die woorden daar twee meedeklinkers in den wortel te saamen komen / die moet men in de buiginge ook behouden/ alhoewel eene van de selve kracht genoeg hadde / soo moet men schryben geselschapp.

schapp; en niet geselchapp, om dat syn wortel is
 gefellen, niet gefelen. Hy stelt, niet hy stelt, om
 dat men in den wortel segt/niet ik stele, maar ik
 stelle, 't welke indien het niet om ons / immer
 om der beemdelingen wille van nooden is / het
 is niet genoeg dat wy het weeten / wy moeten
 ook maaken dattet andere sien konnen / hoe het
 woord in synen oorsprong geschreeven / en ge-
 sprooken wordt.

Snydinge.

Het tweede dat in de spellinge staat waaz te
 neemen / is de snydinge bande behattfelen / wan-
 neer bescheidene in een woord vergaadert syn,
 Wanneer het is een saamen-gesetted woord /
 daaz bescheidene behattfels bescheidene woord-
 den syn / soo worden sy in het spellen wederom
 van elkanderen gesneeden / als in waar om, daar
 om, wee der om, daar men anders soude moeten
 spellen / waa rom, daa rom, wee de rom.

Syn de behattfels maar enkele woords bee-
 len / soo moet men deese snydinge volgen. Wan-
 neer een meedeklinker komt tuschen twee klin-
 ker / soo behoort sy altyd tot den laatsten klin-
 ker / gelyk in wy se, goe de, vroom e.
 Wanneer tuschen twee klinkeren komen twee
 meedeklinkers / soo behoort de eerste tot het eer-
 ste / en de tweede tot het tweede behattfel / of sy
 dan van de selbe / of bescheidene kragt syn / als
 in sie den, pot ten, paer den, hon den.

Syn dari noch de meedeklinkers van sulken
 aard / dat se te gelyk konnen utgesprooken word-
 den /

den / soo behooren sy beide / al warender ook die / tot het bebattfel / soo spellmen be klaa gen, be drie gen, be spree ken.

Bekortinge.

Doch alsoo onse taal groot behaagen heeft in de hoortheid / soo worden somtydseenige letteren / somtyds ook geheele bebattfelen afgebrooken / welkers opmerkinge grootelyks tot grondige kennisse onser taale van nooden is.

Dat geschiedt somtyds in het beginn van een woord / als tis booz hier is, savonds booz des avons.

Somtyds in het midden / als altyd booz alle tyd, somtyd booz sommiger tyd, Amsterdam booz Amstelerdam.

Maaz allermeest ballt dit booz op het einde / in sulke woorden die met een klinker eindigē / daaz meede de Rymers en Dichters sijn weeten te behelpen / geeft ook een aangenaame hoortheid / ik leer booz ik leere, ik begeer booz ik begeere.

Rekkinge.

De soetbloegentheid vereischt ook somtyds dat de woorden uitgerekt / en de bebattfelen bermereert worden / als mann manneken, pad padeken, kind kinderen, lamm lammeren.

Maaz sulc een rekkinge wordt somtyds seer onnaazdig gebuukt / insonderheid van den Dichteren / om haaze voetmaaten te binden / die spellen somtyds ellyk, vollyk, atrem, atrebeid, booz elk, volk, arm, arbeid : sy beklammen de woorden / en wanneer men se buigen sal / bebindt met dat heur geweld is aangedaan.

E H A D E.

V. Stockum
juni '63/632, 42et

